

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу

імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

Мовні засоби реалізації маніпулятивного впливу в англomовному діалогічному мовленні та способи їх відтворення в українському перекладі

(на матеріалі художньої прози)

Студентки групи МПА 54-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Запорожець Тетяни Анатоліївни

Допущена до захисту
«___»_____ 2019
Завідувач кафедри
_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
Кандидат філологічних наук
Доцент кафедри англійської
філології і перекладу
факультету перекладачів
Доц. Х.Б. Мелько

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

Linguistic means of realization of the manipulative influence in the English dialogue speech
and the ways of their reproduction in the Ukrainian translation
(case study of the fiction)

Group MPa54-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic Languages
And Literature (including Translation),
English as the first language,
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English and
Second Foreign Language)
Tania A. Zaporozhets

Research supervisor:
Candidat of Philological Science
Assistant professor of the Department of English
Philology and Translation
Faculty of translating
Ch. B. Melko

Kyiv - 2019

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) II (магістерського) курсу групи Мпа 54-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Запорожець Тетяни Анатолівни
(ПІБ студента)

за темою _____

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	_____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ Запорожець Тетяни Анатолівни _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(_____
(підпис керівника) (ПІБ керівника)

“ ___ “ _____ 2019 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) II (магістерський) курсу групи Мпа 54-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Запорожець Теяни Анатоліївни
(ПІБ студента)

за темою _____

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — <i>загалом 10 балів</i> (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до дипломної роботи — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматі – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

” ____ ” _____ 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1.	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЗАСОБІВ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ	6
1.1 Реферативний огляд літератури з дослідження засобів реалізації маніпулятивного впливу в мові	6
1.2 Реферативний огляд літератури з дослідження перекладу лінгвостилістичні засоби реалізації маніпулятивного впливу	14
1.3 Реферативний огляд літератури з дослідження особливостей англомовної художньої прози	20
РОЗДІЛ 2.	
ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ	27
2.1 Лексико-стилістичні засоби	27
2.1.1 Метафора	27
2.1.2 Порівняння	31
2.1.3 Епітети	34
2.1.4 Евфемізми	41
2.2 Синтаксичні засоби	45
2.2.1 Антитеза	45
2.2.2 Повтор	50
2.2.3 Риторичні питання	52
Висновки до Розділу 2	57
РОЗДІЛ 3.	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВЛИВУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ	58
3.1 Стратегії та тактики перекладу номіналізації	58
3.2 Стратегії та тактики перекладу евфемізації	66
3.3 Стратегії та тактики перекладу метафорита інших стилістичних засобів	72
Висновки до Розділу 3	82
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ	97
ДОДАТОК	96
SUMMARY	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Незважаючи на те, що в останні роки художньому дискурсу присвячено чимало досліджень, вивчення окремих видів дискурсу зберігає свою актуальність. В ході дискурсивної практики есплікується вираження думок мовця і конструюється нова, бажана дійсність. Подібне розуміння обумовлює здатність дискурсу впливати на людську свідомість. При цьому вплив здійснюється в прихованій формі, проти волі об'єкта впливу. Одним із способів впливу є мовленнєве маніпулювання.

Розгляд мовленнєвого маніпулювання як одного з найбільш ефективних видів впливу в художньому дискурсі пов'язано з тим, що діалогічне мовлення художнього дискурсу сповнене емоційності та перетворюється в боротьбу символічної природи, яка здійснюється засобами мови.

До теперішнього часу в якості засобів мовленнєвого маніпулювання були вивчені паралогічні мовленнєві прийоми, порушення постулату кількості, стилістичні прийоми.

Однак вищевказані засоби мовленнєвого впливу в художньому дискурсі або не були частиною самостійного дослідження, або порушувалися лише побічно. Актуальність заявленої в роботі проблематики обумовлена необхідністю подальшого дослідження проблеми мовленнєвого маніпулювання, оскільки багато аспектів його реалізації досі залишаються недостатньо вивченими.

Слід зазначити, що при наявності лінгвістичних робіт, присвячених мовленнєвому маніпулюванню в англо-мовленнєвому художньому, в більшості робіт з фразеологічних одиниць і трансформованим фразеологічним одиницям автори обмежуються лише постановкою проблеми. Поряд з вивченням динаміки різноманітних семантичних зв'язків вищевказаних мовленнєвих одиниць, виникає необхідність розгляду ролі комічних висловлювань в досліджуваному типі дискурсу і засобів їх реалізації.

Функціональний і семантичний аналізи голофразиса дозволяють отримати уявлення про дані конструкції, які раніше не були відзначені лінгвістами як засоби маніпулювання. Іншим свідченням актуальності заявленої теми є той факт, що контраст, який отримав статус засобів мовленнєвого впливу в художньому дискурсах, не отримав належної уваги в художньому дискурсі.

Мовленнєві маніпуляції часто використовуються персонажами художніх творів, в класиці англійської літератури, але ці маніпуляції ще не стали предметом спеціального лінгвістичного дослідження. Тим більше в стороні залишилося питання про збереження маніпуляцій в оригінальному і перекладному тексті.

Постійний інтерес вчених до проблеми мовленнєвого вираження маніпуляцій, недостатня висвітленість питання про мовленнєві маніпуляції в плані співвідношення оригінального і перекладного тексту, відсутність в лінгвістичних роботах опису маніпулятивного використання мовленнєвих одиниць в англо-мовленнєвих художніх творах визначають актуальність даного дослідження.

Мета дослідження полягає у виявленні мовленнєвих особливостей маніпуляцій персонажів англійських художніх творів, збереження цих маніпуляцій в оригінальному і перекладному тексті, в уточненні ролі чинників інтра та екстралінгвістичного характеру.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- здійснити реферативний огляд літератури з дослідження засобів реалізації маніпулятивного впливу в мові;
- здійснити огляд літератури з дослідження перекладу лінгвостилістичні засоби реалізації маніпулятивного впливу;
- здійснити реферативний огляд літератури з дослідження особливостей англійської художньої прози;
- проаналізувати лінгвістичні засоби реалізації маніпулятивного впливу на лексичному, синтаксичному рівнях;

- дослідити стратегії та тактики перекладу номіналізації;
- проаналізувати стратегії та тактики перекладу евфемізації;
- визначити стратегії та тактики перекладу метафори.

Об'єктом дослідження є англійське діалогічне мовлення, що містять маніпулятивний вплив одного персонажа на інший.

Предметом дослідження виступають мовленнєві маніпуляції персонажів англо-мовленнєвих художніх творів з різних точок зору: фонетичного, лексичного, морфологічного, синтаксичного, семасіологічного ярусів мови; співвідношення оригінального і перекладного тексту; використовуваних прийомів і стратегій маніпуляцій.

В основу роботи було покладено наступна **гіпотеза**: маніпулятивний вплив одного персонажа художнього твору на іншого відіграє надзвичайно важливу роль в структурі художнього твору і, як правило, зберігається в перекладному тексті, одночасно демонструючи при цьому вплив факторів мовленнєвотога особистісного (що йде від мовленнєвої особистості перекладача) характеру.

Цілі і завдання визначили вибір **методів дослідження**. В роботі використовувалися контекстуальний та стилістичний аналіз, описовий метод, методи кількісної обробки матеріалу.

Наукова новизна даного дослідження полягає в тому, що в ньому вперше дається комплексний опис мовленнєвих маніпуляцій персонажів художніх творів у плані співвідношення оригінального і перекладного тексту; уточнюються особливості впливу перекладача на передачу маніпулятивного впливу; розглядаються комунікативні прийоми, що реалізують ті чи інші маніпулятивні стратегії персонажів.

Теоретична значимість дослідження полягає в вивченні мовленнєвих маніпуляцій персонажів художніх творів з точки зору оригінального і перекладного тексту, що дозволяє деталізувати власне мовленнєві аспекти маніпулятивного впливу. Представлена лінгвістична класифікація маніпулятивних мовленнєвих засобів дає можливість використовувати

статистичні методи обробки матеріалу, що, в свою чергу, свідчить про об'єктивність зроблених підходів.

Практична цінність цієї роботи визначається тим, що отримані результати можуть бути використані при підготовці лекційних курсів та спецкурсів з загального мовознавства, психології впливу, мовленнєвого спілкування, теорії перекладу, порівняльної стилістики, а також при інтерпретації художніх текстів.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 100 найменувань, додатку та резюме.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЗАСОБІВ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ

1.1 Реферативний огляд літератури з дослідження засобів реалізації маніпулятивного впливу в мові

Для нашого дослідження зі всієї безлічі існуючих визначень дискурсу значущими є такі: інтерактивна діяльність учасників спілкування, обмін інформацією, здійснення впливу один на одного, використання різних комунікативних стратегій, їх вербальне і невербальне втілення в практиці [24: 44]; вплив висловлювання на його одержувача з урахуванням ситуації висловлювання [27: 169]; комунікативна подія.

В такому ракурсі дискурс постає як складне когнітивно-комунікативну ціле [50: 48] процесуально-результуючий порядок [18: 46], в якому на думку реалізуються, об'єднуючись, взаємодіючи і розчиняючись один в одному, три основні конститутивні фактори спілкування - середовище (комунікативний простір), модус (режим) і стиль спілкування [52: 68].

Ці фактори детермінуються умовами, принципами, установками і цілями тієї соціокультурної ситуації, в рамках якої здійснюється мовленнєве спілкування. Ці ж константи задають і зумовлюють типи і види дискурсів (наприклад, економічний, політичний, корпоративний а ін.). Два найбільш узагальнених типи дискурсів - інституційний і персональний, введені В.І. Карасиком, відповідають параметрам цієї системи [40: 15].

Останнім часом у лінгвістичній літературі все більше уваги приділяється визначенню сутності маніпуляції. На думку багатьох дослідників, поняття маніпуляція не має чіткого тлумачення, на сьогоднішній день не існує єдиної і загальноприйнятої для всіх наук або тільки для лінгвістики дефініції маніпулювання [8: 4], розмитість терміну ускладнює визначення сутності явища [20: 47].

При найбільш узагальненому і аргументованому підході вербальна маніпуляція розглядається як цілеспрямований вплив на реципієнта з метою змінити його поведінку в інтересах маніпулятора.

В якості основних характеристик маніпуляції дослідники виділяють наступні:

- неусвідомленість об'єктом маніпуляції здійснюваного над ним впливу;
- вплив не тільки на сферу свідомого (розум), але і на сферу несвідомого (інстинкти, емоції), яка не піддається довільному контролю;
- управління ставленням об'єкта маніпуляції до предметів і явищ навколишнього світу в потрібному для маніпулятора руслі;
- досягнення маніпулятором своїх таємних, корисливих цілей за рахунок об'єкта маніпуляції;
- навмисне спотворення фактів дійсності (дезінформація, відбір інформації та ін.), створення ілюзій і міфів і т. д. [21: 140];
- негативна інтенціональність адресанту;
- прихований характер впливу;
- руйнівний вплив на особистість і суспільство в цілому;
- деструктивність;
- неприйнятність з етичної точки зору [44: 10].

При цьому найчастіше дослідники відштовхуються від аналізу мовленнєвого матеріалу: в досліджуваному масиві текстів знаходяться приклади недобросовісної побудови аргументації, які описуються і кваліфікуються як прийоми маніпуляції. Далі, якщо в мові будь-якого нового оратора виявляється описаний прийом, робиться висновок, що він маніпулює. Разом з тим вважаємо за необхідне звернути увагу на обов'язковість поділу об'єктивно існуючої в мові функції маніпуляції і суб'єктивно властивого адресант послання прагнення маніпулювати адресатом. У зв'язку з цим необхідно розрізнати три рівні аналізу засобів маніпуляції.

1. Мовленнєвий рівень. В рамках когнітивної лінгвістики, лінгвопрагматики, соціолінгвістики та інших напрямків, які активно вивчають мовленнєвий потенціал фонетики, синтаксису, лексики тощо. При цьому автори приходять до думки, що мова має потужний інтерпретаційний, а значить і маніпулятивний потенціал, оскільки можливість використання мови як засобу таємного впливу закладена в самому пристрої мовленнєвої системи [31; 45; 72].

Увага лінгвістів зосереджена головним чином на специфічних мовленнєвих засобах здійснення маніпулятивного впливу, серед яких найчастіше називають підміну нейтральних понять емоційно-оціночними, метафорою, цитатою та ін. Однак в теорії аргументації давно ставиться питання про неуніверсальність навіть найосновних категорій.

Аналіз різних видів дискурсу, здійснений в численних роботах останніх років, показує, що зміст і ступінь значущості тих чи інших аргументативних процедур виявляє залежність від дискурсивної системи координат. Навіть функції мови в різних видах дискурсу наповнюються дещо різним вмістом. У зв'язку з цим і засоби маніпуляції не є універсальними, а диференціюються залежно від того, в якому вигляді дискурсу вони функціонують.

2. Дискурсивний рівень. У багатьох роботах з лінгвістики відзначається, що деякі дискурси останнім часом відчутно трансформуються в бік посилення маніпулятивного впливу [67: 124]. У зв'язку з цим при вивченні прийомів аргументації спочатку необхідно розділити всі види дискурсу на підставі їх переважної орієнтації на раціональні або емоційні способи впливу. За цією ознакою виділяються:

1) Види дискурсу, орієнтовані на навіювання (політичний, рекламний та ін.). Діапазон прийомів впливу тут досить широкий, оскільки предмет, про який йде мова, вимагає одностороннього і упередженого ставлення, причому упередженість і необ'єктивність практично не маскуються і зрозумілі аудиторії. Саме ці види дискурсу зазвичай ставляться до маніпулятивних по природі.

2) Види дискурсу, орієнтовані на переконання (судовий, управлінський та ін.). До них пред'являються значно суворіші вимоги: тут неприпустимі ті

очевидні прийоми, які органічно виглядають в рамках, наприклад, реклами, а використовуються більш тонкі і менш нав'язливі прийоми.

3) Види дискурсу, орієнтовані на доказ (науковий, законодавчий та ін.). Тут діапазон допустимих засобів впливу набагато вузьчий, ніж в інших видах дискурсу, оскільки аргументація будується в суворій відповідності законам і принципам логіки і апелює до істини. Вважається, що в цих видах дискурсу прийоми маніпуляції відсутні в принципі [42: 73].

Таким чином, кожній групі дискурсів притаманні певні властивості, вивчати які необхідно з урахуванням специфіки саме цієї групи. Цей постулат стосується всіх аспектів аргументації, проте особливо актуальним він стає в тих випадках, коли вивчається специфіка маніпуляції.

3. Риторичний рівень. Тут об'єктом досліджень є не одиниці і функції мови, а реальні висловлювання конкретних людей. При цьому основною характеристикою такого висловлювання є завдання, що реалізується адресантом.

У зв'язку з цим сама по собі наявність в його промові оцінок, антитез, метафор, цитат, та інших одиниць мови, що мають маніпулятивний потенціал, ще не свідчить про те, що оратор маніпулює. Такий висновок може бути зроблений тільки, якщо буде встановлено, що зазначені одиниці беруть участь у спотворенні картини світу адресату (оскільки адресант має намір цю картину світу спотворити).

Таким чином, перші два рівня відповідають за те, що є в мові, і виявляють те, що можна назвати об'єктивною маніпуляцією. У той же час на третьому рівні має місце суб'єктивна маніпуляція (вона залежить тільки від якості мови самого оратора). Звідси виникає суперечність, що характеризує маніпуляцію як об'єкт лінгвістичного дослідження. З одного боку, основна функція дискурсів навіювання полягає в тому, щоб вводити адресата в оману. Тут мова йде про суспільну практику. На цій підставі будь-яке висловлювання в рамках політики або реклами може бути кваліфіковано як маніпулятивне, навіть якщо сам автор мав цілком відкриті наміри [26: 30].

Немає сумнівів в тому, що всі точки зору на маніпуляцію як об'єкт лінгвістичного дослідження, мають право на існування, розвивають і уточнюють теорію впливу. Разом з тим слід наполягати на суворому розмежування зазначених позицій. У зв'язку з цим, наприклад, встановлення лінгво-прагматичних характеристик і основних мовленнєвих функцій категорії квотаційної маніпуляції в політичному дискурсі [3: 27] не дає права досліднику стверджувати, що Б. Обама маніпулює громадською думкою на тій підставі, що він вживає в своїй промові цитати з Біблії і творів В. Шекспіра.

На думку Ф.Бацевича, на риторичному рівні (по відношенню до конкретної мови) для такої кваліфікації необхідно встановлювати прийоми свідомого спотворення дійсності оратором, в той час як цитування класичної літератури, а тим більше Біблії може бути обумовлено його прагненням пред'явити загальні цінності, бути краще зрозумілим аудиторією тощо, що цілком допустимо і законно, особливо в дискурсах навіювання, а отже, не може бути кваліфіковано як маніпуляція [9: 44].

За словами І.Батріна, способи мовленнєвого впливу, які використовують при мовленнєвому маніпулюванні, дуже різноманітні: від навмисного спотворення в тексті реальної дійсності за допомогою закріплення за ключовими словами не властивих їм раніше конотацій до тонкої, віртуозної гри слів, створення бажаного враження за допомогою засобів мовленнєвої виразності - тропів, стилістичних (риторичних) фігур і т.д. [8: 9].

О. Ємельянова серед видів маніпулювання виділяє маніпуляцію образами, конвенціональних маніпуляції, операційно-предметній маніпуляції, експлуатацію особистості і маніпуляцію духовністю [26: 31].

Маніпуляція образами полягає в створенні маніпулятором реальних чи вигаданих фігур з метою впливати на уяву адресата. Конвенціональна маніпуляція пов'язана з використанням певних норм, правил, ритуалів і т.п., які спрямовують поведінку адресата за звичними загальноприйнятим шаблонами.

Операційно-предметна маніпуляція обумовлена інерцією, силою звички і т.п. Експлуатація особистості адресата полягає в намірі вселити адресату, що відповідальність за те, що відбувається, лежить на ньому.

Останній вид маніпулювання, маніпулювання духовністю, відрізняється опорою на життєві цінності, що сформувалися у людини смислові установки [33: 2].

О.Копильна вважає, що існує кілька мовленнєвих рівнів реалізації маніпулятивного впливу:

1) маніпулювання інформацією: замовчування (приховування інформації від його одержувача), селекція (пропуск і подача тільки вигідної інформації), пересмикування (випинання і підкреслення вигідних шахраю боків явищ), спотворення (применшення, перебільшення, порушення пропорцій), перевертання (заміна чорного на біле), конструювання (вигадування неіснуючих в реальності даних), інформація, подана дрібними порціями (дроблення інформації), момент подачі інформації, гранична подача інформації [33: 2];

2) паралогічні прийоми, що представляють собою усвідомлені і цілеспрямовані відхилення від законів і правил формальної логіки і які поділяються на 2 групи:

1) група прийомів, заснована на недотриманні закону достатньої підстави,

2) група прийомів з порушенням постулату кількості, які також називаються параквантитативними риторичними прийомами. Прийоми, відносяться до другої групи, також є різновидом прийомів маніпулювання інформацією, до яких відносяться:

- апосіопеза (прийом, що складається в навмисному недоговорюванні висловлювання і на письмі позначається трьома крапками);
- алюзія (натяк на який-небудь історичний, політичний, культурний або побутовий факт);
- смислові пропуски в висловлюванні, що не виражені інтонаційно або графічно;

- еліптичні порівняння [33: 7];
- прийом генералізації прихильників точки зору мовця (які базуються на вживанні займенника *ми* з розмитим змістом, невизначені або загальні речення, а також речення з присудком в пасивному стані);
- прийом пресупозиції або асерція
- висловлювання, які містять більше інформації, ніж потрібно;

3) стилістичні прийоми, які можуть ставитися до всіх рівнів мови (фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному та лексико-синтаксичному).

Беручи до уваги всі рівні реалізації мовленнєвого маніпулювання, основними рівнями в даному дослідженні будуть лексичний і лексико-синтаксичний. До лексичного рівня відносяться гіпербола, епітет, метафора, а також оксюморон, зевгма, омонімія та ін., які згодом будуть віднесені до прийомів мовленнєвої гри.

Функціональним інструментом лінгвістичного впливу в рамках лексичної архітектоніки виступає сила вихідної тези висловлювання (*Force of the opening thesis statement*), яку охарактеризував британський дослідник мови Д.Джозеф. В рамках даної методики, об'єкт маніпулятивного впливу, в процесі спілкування сприймає подальше утримання повідомлення через призму емоційно-семантичного оформлення початкового судження [80: 15].

Методологічною матрицею лексичного конструювання маніпулятивного дискурсу є коректне зіставлення слів в мовленнєвих актах і кількісний склад знаменних частин мови в тексті висловлювання. Логічна послідовність лексичних одиниць у мовленнєвій конструкції інтенсифікує сприйняття реципієнтами комунікації імпліцитних ідейних пластів повідомлення і сприяє ідентифікації акцентованих ключових лексичних конструкцій висловів, що мають домінуючу семантичну цінність.

На лексико-синтаксичному рівні в якості засобів мовленнєвого маніпулювання виділяються фразеологічні одиниці (далі ФО). У роботах, присвячених вивченню різних аспектів фразеології, дослідники [Амосова, 1963;

Виноградов, 1977; Кунин, 1996; Мокієнко, 1989; Телія, 1966; Чернишова, 2003; Шанський, 1964 і ін.] так і не змогли прийти до єдиної думки з питання дефініції ФО і до того, які саме одиниці мови слід відносити до фразеологізмів. На думку одних вчених, в область інтересів фразеології підпадають всі види стійких словесних комплексів.

Інші вчені дотримуються думки, що до фразеологізмів можна віднести стійкі словосполучення, що мають ознаки постійного контексту та експресивності як основної властивості фразеологізмів.

О.Мінченков зазначає, що внутрішнє протиріччя зіставлення абстрактного і конкретного, яке лежить в основі образності, і створює експресивність [49: 57], яка, в свою чергу, впливає на почуття і підсвідомість індивіда.

Визначаючи ФО, В.Задорнова називає фразеологізм відтвореним в мові зворотом, побудованим за зразком сурядних або підрядних словосполучень, які мають цілісне значенням і поєднується зі словом [29: 6]. Іншими словами, його дефініція базується на синтаксисі даної одиниці.

Аналіз робіт вищевказаних вчених свідчить про те, що до основних ознак ФО можна віднести не тільки відтворюваність, стійкість, синтаксичну та семантичну неподільність, а й оформленість, ідіоматичність та експресивно-емоційна виразність. Більшість класифікацій ФО базується на їх лексичній стійкості. В їх основі лежить класифікація, запропонована В.В. Виноградовим. Автор виділяє:

1) фразеологічні зрощення (або ідіоми), що виступають як еквіваленти слів (*to be all thumbs, to show the white feather*);

2) фразеологічні єдності - мотивовані одиниці з єдиним цілісним значенням (*to know the way the cat is jumping, to have other fish to fry*);

3) фразеологічні сполучення - звороти, в яких у одного з компонентів фразеологічні пов'язане значення проявляється лише в зв'язку зі строго певним колом понять і їх позначенням (*a bosom friend, a narrow escape*) [16: 77].

До трьох типів фразеологічних одиниць В.В. Виноградова Н.М. Шанський додав ще один - фразеологічні вирази. Під фразеологічними виразами він

розумів стійкі за своїм складом і вживання звороти, які не тільки повністю розкладені семантично, а й цілком складаються із слів з вільним значенням (live and learn, easier said than done) [14: 69].

Однак більша частина лінгвістів [41: 46] схильна визнавати їх фразеологічний статус. Прислів'я та приказки прийнято включати в область ідіоматичної фразеології. До особливостей таких утворень Л.А. Чиненова відносить їх гномічний, тобто афористичний характер, а також виражену дидактичну спрямованість, що не характерно для більшості ФЕ. Ці характеристики, а також експресивність прислів'їв, приказок і крилатих виразів зумовили їх розгляд як частину фразеологічного фонду мови.

1.2 Реферативний огляд літератури з дослідження перекладу лінгвостилістичні засоби реалізації маніпулятивного впливу

На сучасному етапі розвитку мовознавства все більшу увагу вчених приділяється питанню функціонування мови, мовленнєвим і психологічним механізмам створення повідомлень, ефективним способам впливу на співрозмовника. Проблема мовленнєвої дії, пов'язана з питаннями функціонування мови, є комплексною і торкається суб'єкта мовлення, адресата, їх міжособистісну взаємодія в комунікації.

Значний інтерес і освітлення останнім часом отримало таке явище міжособистісного мовленнєвого впливу, як маніпуляція. Безумовно, проблема міжособистісної маніпуляції, вплив на індивідуальну свідомість індивіда, ставить перед вченими завдання визначення і подальшого вивчення мовленнєвих засобів впливу, так як можливість вербального маніпулювання закладена в саму знакову систему мови [33: 5].

Переклад розглядається як іншомовна форма існування повідомлення, що міститься в оригіналі. Міжмовна комунікація, яка здійснюється за посередництвом перекладу, в найбільшому ступені відтворює процес безпосереднього мовленнєвого спілкування, під час якого комунікант

користується однією й тією самою мовою. Подібно до того, як в процесі мовленнєвого спілкування однією мовою тексти для мовця і для слухача визнаються комунікативно рівними та які об'єднуються в єдине ціле, так і текст перекладу визначається комунікативно рівним тексту оригіналу.

Л.Бархударов вважав що завдання перекладу - забезпечити такий тип міжмовленнєвої комунікації, при якій створюється текст на мові Рецептора (мова перекладу - МП) і який виступати в якості повноцінної комунікативної заміни оригіналу і ототожнюється Рецепторами перекладу з оригіналом у функціональному, структурному і змістовному відношенні [13: 11].

Переклади - перетворення або трансформація тексту на одній мові в текст іншою мовою [77]. А. Д. Швейцер визначає переклад як односпрямований і двофазний процес міжмовленнєвої і міжкультурної комунікації, при якому на основі підданого цілеспрямованому (перекладацькому) аналізу первинного тексту створюється вторинний текст (метатекст), що заміняє первинний в іншому мовленнєвому і культурному середовищі; процес, що характеризується установкою на передачу комунікативного ефекту первинного тексту, частково модифікується відмінностями між двома мовами, між двома культурами і двома комунікативними ситуаціями[77: 4].

Як зазначає О.Шаблій, переклад це суспільна функція комунікативного посередництва між людьми, які користуються різними мовленнєвими системами, що реалізується в ході психофізичної діяльності білінгва з відображення дійсності на основі його індивідуальних здібностей інтерпретатора, що здійснює перехід від семіотичної системи до іншої з метою еквівалентної, тобто максимально повної, але завжди часткової передачі системи смислів, укладеної в вихідному повідомленні, від одного комуніканту іншому [75: 371]

З існуючих визначень можемо виділити особливості, що сприяють використанню перекладу як засобу маніпуляції свідомістю. По-перше, це вид, форма, процес міжкультурного і міжмовленнєвого спілкування. В перекладі завжди беруть участь різні культури і мови, різні семіотичні системи і завжди

передбачається незнання комунікантами особливостей іншої культури і мови. Друга особливість - можливість здійснення з текстом оригіналу трансформацій, модифікацій і перетворень.

По-третє, це можливість комунікативного, структурного та змістовного прирівнювання оригіналу і перекладу. І по-четверте, це наявність інтерпретатора-білінгва, що здійснює відображення повідомлення оригіналу в своїй свідомості і його передачу за допомогою засобів семіотичної системи перекладу.

Таким чином, ми маємо двох комунікантів, що володіють різними мовами і не здатними спілкуватися без допомоги посередника-інтерпретатора, заломлюючого текст одержуваного повідомлення в своїй свідомості відповідно до своїх знань, умінь, світоглядних установок і цілей, якіне завжди можуть збігатися з цілями комунікантів.

Як вважає В.Радчук, текст мовою перекладу визнається комунікативно рівноцінним оригіналу (визнається, але не обов'язково є). Комуніканти впевнені, що цільові установки і смисли, вкладені ними в оригінальному повідомленні, знаходять своє втілення і в перекладеному повідомленні [58: 40].

Антропологічна парадигма в науці ставить в центр уваги людину, в зв'язку з цим в сучасному перекладознавстві також закономірно виникає інтерес до перекладацької особистості. В поле зору дослідників потрапляє проблема впливу, який перекладач неминуче справляє на одержувачів перекладу, і виникає питання про існування маніпуляції в перекладі.

У західному перекладознавстві вже з 80-х рр. існує маніпулятивна школа перекладу (James Holmes, Andre Lefevere, Jose Lambert, Theo Hermans, Susan Bassnett and Itamar Even-Zohar, Gideon Toury), послідовники якої розглядають переклад як маніпулювання або написання тексту заново (*rewriting*) для конкретної аудиторії відповідно до мовленнєвих норм мови МП і під впливом різних обмежень: будь-який переклад має на увазі певний рівень маніпуляції оригіналом для досягнення тієї чи іншої мети [67: 44].

У вітчизняному перекладознавстві також висловлюються спостереження про симулятивний характер перекладу [43]. Аналізуючи знамениту тріаду Платона, Є.Ю. Куніцина зазначає: Переклад - це тежкопія копії, де Божественна Ідея - це художня ідея твору, матеріальна копія - втілення цієї ідеї автором у вигляді конкретного твору, копія копії - переклад твору іншою мовою [43: 126].

Іншими словами, переклад є симулякром, а переклад-симулякр можна розглядати як результат і засіб маніпуляції в перекладі. Особливо справедливим цей висновок стає в епоху постмодерну, коли звільнення перекладу як копії від моделі (оригіналу) дозволяє говорити про переклад як простір симулякрів [43: 22].

Представляється можливим висловити припущення про те, що маніпуляція є категоріальною ознакою художнього перекладу. В першу чергу доцільно уточнити, що в термін маніпуляція не вкладається негативно-оцінний зміст.

Під маніпуляцією, слідом за Н.Кондратенко, розуміється вплив під час відсутності кооперації. В рамках перекладу як акту міжкультурної комунікації це вплив полягає, наприклад, в нав'язуванні свідомості одержувача перекладу цінностей і моделей тієї чи іншої культури [42: 73].

Наївні уявлення обивателя про характер перекладу часто призводять до вимог перекладати точно, в той час як практичний досвід перекладачів і сучасні теоретичні розробки констатують неможливість досягнення тотожності в перекладі. На думку В.Карасика, процес подолання відмінностей між мовами і культурами відбувається в умовах когнітивного дисонансу, коли більшість рішень оцінюється перекладачем за ступенем наближення знака МП до об'єкту іноземних мов [40: 6].

Таким чином, в рамках реального перекладацького процесу, що проходить в умовах когнітивного дисонансу, представляється можливим говорити лише про прагнення до цього тотожності.

Міждисциплінарний характер перекладознавства дозволяє застосовувати дані інших дисциплін для вирішення основоположних питань. У зв'язку з цим цікаво розглянути проблему маніпуляції з позицій нейро-психолінгвістики в

світлі теорії значущості П.П. Дашінімаєвої. Аналізуючи умови, необхідні для забезпечення повної перекладності текстів, П.П. Дашінімаєва приходить до висновку про те, що психонейро-фізіологія мовлення забезпечує презумпцію перекладу a priori [25: 50].

Отже, про точний в математичному розумінні переклад не може бути мови, адже будь-який сенс, вкладений у зовнішню мову, - це пережита, та, що пройшла через когнітивні структури, значимість - значимість, яка не може бути тотожною у двох індивідів всередині однієї культури, не кажучи про Інтеркультуру[25: 53].

Особливо справедливо це висловлювання стосовно до художнього перекладу, який виконується з орієнтацією на феноменологічну тотожність, що припускає переживання [події] у внутрішньому світі ego [25: 36].

Як показують дослідження, навіть автопереклади, які виконуються самими авторами текстів, не тотожні своїм оригіналам [25: 30], так як феноменологічне переживання вписано в тимчасові рамки, при зміні параметру часу неминує змінюється і саме переживання.

Таким чином, досягнення тотожності при перекладі можливо з точки зору нейро-психолінгвістики тільки за однієї умови - заміни в свідомості одержувача запису активацій нейронних з'єднань, що мали місце в свідомості відправника інформації, але це, як справедливо зауважує П.П. Дашінімаєва, поки можливо тільки в вигаданому світі [25: 33].

Згідно з моделлю перекладу в рамках теорії значущості досвідчений перекладач при сприйнятті спочатку несвідомо формує значимість-я, засновану на його власній асоціативній вербальній мережі. Потім він, застосовуючи знання про культуру мови оригіналу і соціально-особистісні характеристики автора, формує штучну інтенціональну значимість, яка є дещо автентичною культурі мови оригіналу [25: 34]

І нарешті, коли перекладач приміряється до свідомості, менталітету, інтелекту адресата, формується штучна перцептивна значимість, яка в остаточному варіанті отримує форму у мові [25: 34].

Важливим для нашого дослідження є висновок автора про те, що відповідно до законів природної психонейро-фізіології мови значущості неминуче зазнають семантичні втрати на кожній стадії когнітивної адаптації.

Ще Ю.М. Лотман відзначав, що акт комунікації (в будь-якому досить складному і, отже, культурно цінному випадку) слід розглядати не як просте переміщення деякого повідомлення, що залишається адекватним самому собі, зі свідомості адресанта в свідомість адресата, а як переклад деякого тексту з мови мого ямовою твоєї[45: 53]. Можливість такого перекладу обумовлена частковим перетином кодів учасників комунікації, що, звичайно, передбачає втрату частини повідомлення, і я піддається трансформації в ході перекладу на мову ти [45: 53].

Неможливість реконструювання значущості автора викликається так званою проблемою внутрішньої перекладності, тобто перекладається особистісно пережита значущість на вербальний код в рамках однієї мови-культури, оскільки семантичні втрати, які відбуваються в процесі руху думки у напрямку до мовленнєвої об'єктивації, - це неминучий нейропсихофізіологічний процес[25: 24].

У зв'язку з цим видається абсурдним вимога до перекладача передати задумане автором, так як це задумане в силу об'єктивних причин навіть не може бути об'єктивним в повному обсязі самим автором у творі.

В рамках когнітивно-евристичної моделі перекладу А.Г. Мінченков також зазначає, що можливості мови думки безмежні, але в процесі переходу від мови думки, де вільно групуються між собою невербальні концепти (образи і схеми), до концептів семантичного плану зовнішньої мови і потім до слів неминучі спотворення, звуження або розширення початкового задуму[49: 188]. Причиною цього (в термінах теорії значущості П.П. Дашінімаєвої) є пакетна активація значущості, що динамічно змінюється концептуально-семантичною системою, нейро-анатомічною і нейро-фізіологічною відособленістю формального знаку та семантики.

Та все це пояснює нездатність того, що позначається (статична мовленнєва оболонка) висловити повний обсяг повідомлення: У кожному семіозисі суб'єкт присвоює формальному знаку нову значимість і реципієнт може тільки прогнозувати її склад і зміст [25: 34].

У зв'язку з зазначеним вище положеннями нейро-псіхофізіології стає очевидно, що процес міжмовленнєвого перекладу значно збільшує можливість семантичних втрат, оскільки він опосередкований перекладачем, який сприймає інформацію по тим же законам, що і будь-який інший отримувач - в міру сприйняття лінійної послідовності фонем або графем тексту перекладач виробляє її декодування, виходячи зі своїх асоціативних зв'язків лексикону [25: 48].

І нарешті, коли перекладач приміряється до свідомості, менталітету, інтелекту адресата, формується штучна перцептивна значимість, яка в остаточному варіанті отримує форму в мові [25: 588]. Важливим для нашого дослідження є висновок автора про те, що відповідно до законів природної психонейро-фізіології мови значущості неминуче зазнають семантичні втрати на кожній стадії когнітивної адаптації.

1.3 Реферативний огляд літератури з дослідження особливостей англомовної художньої прози

Аналіз художньої літератури є невід'ємною частиною філологічного читання, націленого на сприйняття всіх найтонших смислових відтінків досліджуваного матеріалу. Філологічне читання неможливо уявити без озвучування тексту твору у своїй внутрішній мові, надаючи йому певний інтонаційний вираз [29: 46]. Істинне розуміння тексту можливе тільки в тому випадку, коли читає підбирає потрібну інтонацію за змістом, керуючись контекстом [29: 58].

Таким чином, щоб проникнути в сенс художнього твору, без уваги не повинні залишитися жодне слово, жодне словосполучення, жоден знак пунктуації [47: 388]. У зв'язку з цим не можна не відзначити, що філолог, на

відміну від звичайного читача, зобов'язаний володіти навичками філологічного читання. При цьому мається на увазі не тільки вдумливе ставлення до твору словесно-художньої творчості, а й уміння здійснювати його детальний лінгвостичний і лінгвопоетичний аналіз з метою осягнення змісту-наміру тексту у всій його глибині і художній своєрідності [50: 44].

У фокусі уваги лінгвістів знаходиться художня комунікація та її основні антропоцентри - автор і читач. У сучасних дослідженнях спостерігається тенденція активного вивчення статусу мовленнєвих суб'єктів художньої комунікації як носіїв певних смислових позицій, виявлення способів впливу на адресата, розгляду особливостей актуалізації діалогічних зв'язків в різних типах тексту.

Крім того, актуальним є аналіз способів реалізації діалогізації з точки зору її функціонування і участі в створенні системи діалогічних відносин між мовними суб'єктами в структурі художнього тексту.

В даний час існує великий корпус публікацій, присвячених вивченню діалогічності як категорії художнього тексту (праці М.Н. Кожині, Н. А. Красавцева, Л.В. Славгородської та інших авторів), в яких явище діалогізації, однак, не завжди є центральним предметом розгляду. В існуючих дослідженнях з діалогізації тексту знайшли відображення окремі аспекти даного феномена (роботи Л.А. Нехлюдова, Чжао Айша і деяких інших), але до теперішнього часу не вироблено його єдиного визначення, яке враховувало б різносторонній характер прояву діалогізації на рівні текстового цілого.

Стосовно до англійського художнього тексту досить докладно розглядалися явища поліфонії (С.В. Амвросова), адресованості (О.П. Воробйова) та інтертекстуальності (Г.І. Лушнікова), а також окремі мовленнєві засоби актуалізації діалогічності (Є.І. Гаврилова).

Діалогізація художнього тексту є процесуальним явищем, яке актуалізує діалогічні відносини між основними мовленнєвими суб'єктами художньої комунікації (автором і читачем) і моделює діалог в структурі художнього

тексту за допомогою динамічної системи мовленнєвих засобів, спрямованих на реалізацію текстової категорії діалогічності [30: 5].

Як зазначає О.Ємельянова, діалогізація англійської художнього тексту розрізняється за типами. Відповідно до складу комунікантів в процесі діалогічного спілкування за допомогою художнього тексту і характеристикою мовленнєвих репрезентантів даного явища можна виділити три типи діалогізації: межсуб'єктна, інтертекстуальна та внутрішньо-текстова [26: 31].

Способи актуалізації діалогізації варіюються в залежності від представленого в тексті типу діалогізації. До способів актуалізації діалогізації в англійській прозі відносяться використання набору мовленнєвих засобів лексичного, синтаксичного, морфологічного рівнів і ряду стилістичних прийомів в різних композиційно-мовленнєвих пластах тексту, а також інвентар авторських тактик, що сприяють реалізації комунікативно-прагматичної інтенції автора.

Діалогізація художнього тексту характеризується такими властивостями, як процесуальність, двоспрямованість, полісуб'єктність, варіативність вираження і поліфункціональність. Перераховані властивості є характерними особливостями діалогізації як багатоаспектного явища, що сприяє присвоєнню тексту певних діалогічних ознак.

Засоби реалізації діалогізації в текстах англійської прози спрямовані на виконання таких функцій досліджуваного явища: комунікативної, прагматичної, стилістичної, фатичної і текстогенеруючої. Кожна з цих функцій включає в себе ряд завдань, серед яких вплив на адресата, вираз позиції адресанта, організація єдиного діалогового простору тексту та інші.

Проблема діалогізації тексту нерозривно пов'язана з поняттям діалогічності як генеральної властивості мови і мовлення (Кожина 1998 Бахтін 1979). Діалогічність властива як усній сфері спілкування, так і письмовій мові, а саме монологічним за формою текстам.

На думку Н.Кондратенко, будь-який текст, в тому числі і монологічний, треба розглядати як двосторонній, тобто текст, звернений до певного адресата, навіть якщо в якості адресата і виступає сам мовець[42: 75].

Це твердження справедливо і для англійської художнього тексту. Для діалогічності писемного мовлення характерна наявність в ній ознак власне діалогу (наприклад, репліцирування), спрямованість на адресата (читача), а також врахування його реакцій. Вираз текстової категорії діалогічності варіюється в залежності від функціонального стилю тексту [51: 44].

В даному контексті функціональний стиль визначається В.Жельвіс, як основний адресований маркер, так як містить в собі сигнали, що вказують на зацікавлену в інформації і здатної до її інтерпретації особу комунікативного процесу, тобто на адресата [27: 61].

У фокусі даного дослідження знаходиться текст художньої прози, в якому категорія діалогічності виражена мовленнєвими засобами діалогізації, спрямованими на актуалізацію діалогічних зв'язків як всередині самого тексту, так і за його межами.

До складу композиційно-мовленнєвих пластів художнього прозового тексту входить авторська мова, мова персонажів і внутрішня (зображена) мова персонажа. Саме вони є сферами побутування засобів діалогізації в тексті [19: 14].

Явище діалогізації художнього тексту може бути представлено як акт комунікації між адресантом (автором) і адресатом (читачем). Ці основні антропоцентри процесу діалогізації розглядаються в роботі як суб'єкти мовленнєвої художньої комунікації. Також, виділяються проміжні комуніканти - персонаж таїнший автор.

Діалогізований художній текст характеризується такими ознаками, як комунікативність, адресність, відповідність, інтертекстуальність, поліфонічність, цілісність і зв'язність. Вони розглядаються в роботі як складові текстової категорії діалогічність.

Комплексне дослідження діалогізації і проведення лінгвістичного аналізу на матеріалі англійських художніх текстів дозволяють виділити властивості

цього явища, що сприяють формуванню перерахованих ознак діалогізованого художнього тексту. До властивостей діалогізації відносяться:

1) спрямованість, яка свідчить про оборотність процесу діалогу між його основними учасниками - автором і читачем. Автор є відправником повідомлення, читач виступає реципієнтом, що сприймає це повідомлення і реагує на нього. Відбувається двосторонній контакт, діалог: реплікою автора є сам художній текст (різні його елементи), репліка реального читача може бути виражена його розумовою діяльністю, будь-яким вчинком, міркуваннями, емоціями.

Текст відображає як програму діяльності автора, так і читача. Відповідно передбачається наявність адресата як текстової категорії і його реакції на прочитаний текст. Реакція реципієнта частково відображена в художньому тексті самим автором, його програмою діяльності у використанні адресованих сигналів, проте в повній мірі, безумовно, вона буде виражена тільки при прочитанні тексту реальним читачем.

Відповідно в розумінні її як реагування адресата виникає при сприйнятті художнього тексту реципієнтом. Воно відбувається в послідовності від вербально вираженої форми тексту до осягнення його сенсу [55: 4].

Різні засоби діалогізації художнього тексту є смисловими центрами авторського висловлювання на окремих ділянках тексту. Вони мають смислову значимість і, відповідно, відіграють важливу роль в передачі основної ідеї повідомлення, тексту в цілому. Засоби діалогізації оптимізують процес сприйняття тексту читачем, беручи участь у формуванні відповідного реагування з боку реципієнта художнього тексту.

2) процесуальність, що визначає змінність діалогізації, її неостаточність і підкреслює сутність діалогізації англійської художнього тексту як процесу діалогічного спілкування між автором і адресатом.

Процесуальність як властивість діалогізації художнього тексту обумовлена самою природою даного явища. Використання в тексті мовленнєвих засобів діалогізації, концентруючи діалогічні відносини на

внутрішньо-текстовому і міжтекстовому рівнях, слід розглядати як складову процесу комунікації, що має за рахунок цих засобів свій повноцінний вираз в тексті;

3) полісуб'єктність, яка свідчить про наявність декількох суб'єктів мовлення в процесі діалогізації. Це властивість виражається в тому, що один і той же лінгвістичне засіб діалогізації можна віднести як до мовленнєвої партії персонажа, так і автора художнього твору. Безумовно, відправником висловлювання є в даному випадку саме автор - адресант як учасник діалогічного процесу, комунікації з читачем [58: 45].

Однак авторська позиція може бути виражена не тільки в його коментарях або прямих зверненнях до читача, а й в репліках героїв твору, у внутрішній (зображеній) мови персонажа. У таких випадках за голосом формального відправника висловлювання (персонажа) вгадується голос автора, і саме висловлювання набуває двухголосний характер.

4) варіативність вираження, що характеризується тим, що діалогізація англійської художнього тексту може відрізнятися за типами і, відповідно, за складом комунікантів і набору лінгвістичних засобів її вираження, і вказує на те, що діалогізації піддаються різні мовленнєві компоненти англійського художнього тексту (авторська розповідь, діалоги героїв, внутрішня мова персонажа).

5) поліфункціональність, що виявляє себе в здатності діалогізації англійської художнього тексту виконувати одночасно кілька функцій. Явище діалогізації художнього тексту спрямована в першу чергу на створення діалогічних відносин між автором і читачем: в цьому полягає її основна функція.

Однак, з огляду на складність структури діалогізації тексту, а саме, її різнорівневими властивостями, виникає необхідність докладного опису функціонально-прагматичного аспекту даного явища.

Висновок до Розділу I

Отже, існування різноманітних видів маніпулювання і його реалізації на декількох рівнях мовленнєвої дії є підставою для виділення безлічі прийомів маніпулювання адресатом. Дані прийоми мовленнєвого впливу можуть впливати на адресата прямо та опосередковано.

Надмірність або недостатність мовленнєвих засобів, відступ від нейтральної моделі свідчить про той чи інший суб'єктивний початок у висловлюванні і створює певну зону мовленнєвої напруги. Підвищення частотності використання тим чи іншим персонажем стилістично забарвлених засобів як раз і позначає зону мовленнєвої напруги, отже, можливість маніпулювання, яка виявляється в мовленнєвих висловлюваннях персонажів художнього твору.

Маніпуляція відіграє надзвичайно важливу роль в структурі художнього твору і, як правило, зберігається в перекладі, одночасно демонструючи при цьому вплив факторів мовленнєвого і особистісного (що йде від мовленнєвої особистості перекладача) характеру. Роль мовленнєвої особистості перекладача в передачі маніпулятивного спілкування персонажів може бути уточнена за допомогою спеціально поставленого психолінгвістичного експерименту, а також аналізу конкретних мовленнєвих засобів.

Вплив власне мовленнєвих чинників на передачу маніпулятивного впливу одного персонажа на іншого проявляється, зокрема, в тому, що в процесі перекладу фонетичний ярус виявляється найбільш складним і найменш збереженим в процесі передачі маніпулятивного характеру спілкування. Прагматичний потенціал маніпулятивної ситуації зберігається за рахунок свого роду компенсації засобами інших ярусів (перш за все лексичного).

РОЗДІЛ II. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ

2.1 Лексичний рівень

2.1.1 Метафора

В рамках даної роботи метафора розглядається з точки зору залучення в процеси маніпулювання. У цьому аспекті в функціонуванні метафори можна виділити два типи:

- 1) метафора бере участь в реалізації стратегій, тактик і прийомів,
- 2) метафора є прийомом або тактикою маніпулювання.

Відзначимо, що ми спираємося на визначення термінів стратегія, тактика і прийом, при яких мовленнєві стратегії це комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікаційної мети, тактика розуміється нами як одна або кілька дій, які сприяють реалізації стратегії [2: 9].

Розглянемо послідовно кожен тип залучення метафори в процес маніпулювання в художньому дискурсі. У першому типі реалізації функції можливі два варіанти включення метафори в процеси впливу. Так, метафора може бути залучена в прийом, тактику чи стратегію як їх супутня частина, що не відіграє суттєвої ролі в досягненні маніпулятивного ефекту, а лише привносить якусь образність на додачу до тих мовленнєвих засобів, які є основними в досягненні потрібного маніпуляторам ефекту. Наприклад:

Hell is full of musical amateurs: music is the brandy of the damned [101: 44].

В даному реченні автор створює образ музики (music) за рахунок вживання конкретного поняття коньяку (Brandy).

Assassination is the extreme form of censorship. [102: 2].

Тут автор наділяє вбивство (Assassination) характеристикою цензури (censorship). В цьому випадку метафора висловлює різку оцінку письменника до об'єкта мовлення.

Наведений приклад ілюструє реалізацію прийому генералізація, який видає одиничний випадок за повторюється. Ефект досягається за допомогою вживання слів узагальнюючої семантики, в даному випадку - слова завжди.

Не будучи основним засобом маніпулювання в цьому і подібних випадках, метафора допомагає маніпуляторам зробити передачу інформацію, яка транслюється, виразнішою.

В цьому випадку включення метафори в процес маніпулювання як допоміжний засіб прийом, тактика або стратегія будуються таким чином, що метафора є мовним засобом, що передає маніпулятивно заряджену думку. Інакше кажучи, автор прийом використовує метафору як мовний засіб втілення маніпулятивної ідеї.

Наприклад, прийом використання неправдивої пресупозиції, тобто помилкового припущення, може бути актуалізований за допомогою метафори.

The golden rule is that there are no golden rules [105: 25].

Вираз *the golden rule* (золоте правило) є стійкою метафорою.

Принципово інший функціональний і маніпулятивний потенціал метафора виявляє в тому випадку, якщо її вживання є усвідомленим вибором автору, коли метафора - основний і єдиний спосіб досягнення потрібного маніпулятору ефекту. Аналіз показав існування і широке застосування прийому використання метафори і тактики використання метафоричної моделі.

У подібному випадку актуалізація метафори і метафоричної моделі має цілеспрямований характер, саме вона відіграє центральну, ключову роль в досягненні маніпулятивного ефекту. Як метафоричні моделі, що використовуються як тактики маніпулювання, вживаються виключно ключові дискурсивні метафоричні моделі, які реалізуються в дискурсі як текстові елементи, будучи мовним засобом втілення маніпулятивних стратегій, тактик, прийомів [4: 5].

Подібні моделі мають особливий інтерпретаційний, світомоделюючий потенціал, здатний зробити істотний вплив на формування смислової і образної структури тексту, як наслідок, створювати особливий ефект впливу на об'єкт

маніпулювання. Текстотворююча функція, частота актуалізації та ключова роль в процесі осмислення дійсності забезпечує подібним моделям виняткову роль у створенні потрібного маніпуляторам ефекту.

При створенні певної метафоричної картини важливу роль відіграє концептуальна (або когнітивна) метафора, оскільки вона має здатність наповнюватися новим образним змістом в просторі тексту. В даному випадку ці метафори здатні виступати фундаментом, базисом або ж центром, на якому будується процес маніпулювання [16: 25].

Крім того, вони виконують світомоделюючу функцію, за допомогою якої виникає певна образна система, що задає характер складних тлумачень маніпулюванню. Можна сказати, що метафора на рівні базису виконує найважливішу роль в процесі маніпулювання, дозволяючи маніпулятору спростити засоби маніпулювання, надаючи сенсуму особливу спрямованість.

Співвіднесеність кожної метафори з деякою метафоричною моделлю дозволяє посилювати можливості інтерпретації і як наслідок - досягається маніпулятивний ефект. Здатність, позначаючи один образ, викликати асоціації широкого спектру, дозволяють даному прийому бути універсальним засобом впливу [13: 24].

Наведемо невеликий приклад використання метафори на подібному рівні. Розмірковуючи про спортивний захід, Б.Шоу, транслюючи якусь спортивну подію, може подати інформацію так, щоб у читачів склалася певний настрій, або очікування певних речей від того, що вони будуть спостерігати:

The Battle for the Thorpe Cup was fought between two boys' football teams [101: 36].

В даному випадку була використана військова метафора в просторі художнього дискурсу, яка так само могла бути використана в будь-якому іншому вигляді дискурсу, субдискурсу і т.д. Використання метафори battle (битва) є актуалізацією даного виду метафор. У цьому прикладі матч між футбольною командою двох хлопчиків заявлений як битва, тому що вони будуть боротися один з одним за право володіння Кубком.

Дві футбольні команди позначені як дві протиборчі сторони, як дві армії у війні. Дієслово воювали в реченні вказують на зіткнення, подібне військовому, між двома футбольними командами. Схожість з військовою битвою дозволяє автору трактувати спортивний захід, який ще не почався, або що відбувається на момент повідомлення, як військовий, тим самим переконуючи відповідне ставлення об'єктів маніпулювання до описуваних подій.

Далі автор використовує як військові метафори, так й інші види метафоричних моделей і концептів, а також інші засоби виразності для демонстрації певної думки, настрої або відносини, яке буде сприйнято реципієнтом як своє власне. Наприклад метафори, що виникли на основі історичних подій, укорінених у свідомості нації:

On that Sunday evening of the 13th match day, the German international experienced its Waterloo with Real Madrid [107: 58].

У цьому прикладі також є відсилання на військову подію, на додачу до всього знайому читачам, що виступає як певний культурний код, що спрощує сприйняття інформації, і робить її більш особистою.

Таким чином, ми підкреслюємо, що в даному випадку метафора в першу чергу має світомоделюючу функцію, створюючи певну картину світу в свідомості об'єктів маніпулювання, і дозволяючи маніпулятору використовувати широкий спектр засобів виразності для здійснення своїх цілей [25: 22]

Mangan subsides into silence [106: 47].

За допомогою метафори вдається уникнути повторів: використання стилістично словосполучення *to subside into silence* (потонути в тиші) замість нейтрального *to stop speaking* (припинити говорити) надає переконливості опису дій персонажа.

Сенс висловлювання залишився б колишнім при використанні будь-якого з метафоричних концептів, або ж при його повній відсутності. При цьому барвистість сказаного суб'єктом маніпулювання повідомлення не завжди є

гарантією успішного маніпулятивного впливу, і може залишитися лише яскравим висловлюванням для читачів, зробленим лише для краси. Що найгірше, це висловлювання може бути сприйнято як кліше, тим самим відштовхнувши від себе читачів.

Далі ми наведемо ще один приклад:

The red and white bombers are here[108: 36].

Він є всього лише прикрасою, спрямованим на демонстрацію свого ставлення суб'єктом висловлювання.

Отже, метафора є прийомом перенесення назви з одного предмета на інший на основі спільності якої-небудь ознаки. Вживання стилістичного прийому метафори дає можливість створення конкретного образу абстрактного поняття.

2.1.2 Порівняння

Найважливішим стилістичним прийомом у створенні образів в літературному творі є порівняння. Нами проаналізована класифікація А.Н.Мороховського, яка описує структурні типи порівнянь, а саме:

- порівняння, в якому експліцитно виражені суб'єкт і об'єкт порівняння;
- порівняння, виражене поєднанням прикметника і субстантивної групи;
- порівняння, в якому права частина визначає обставина способу дії при дієслові лівій частині;
- порівняння, в якому порівнюються ситуації.

Як показали результати дослідження фактичного матеріалу, структура порівняння має велику різноманітність. Творчість Бернарда Шоу не так багата на порівняння, однак можна навести приклади з п'єс *Candida* і *Pygmalion*:

A parson is like a doctor, my boy: he must face infection as a soldier must face bullets [101: 58].

Eugene divines her meaning at once: his face whitens like steel in a furnace that can not melt it [102: 36].

... *crooning like a bilious pigeon* [39: 16]

Розглянемо порівняння, в яких експліцитно виражені суб'єкт і об'єкт порівняння, причому останній виступає в якості предикативного члена, наприклад:

Emily was like a gorgeous, delicate china doll [101: 39].

В даному прикладі ми бачимо, що суб'єктом порівняння виступає героїня *Emily*, об'єктом порівняння є порцелянова лялька - *a china doll*. Автор не наводить прямої вказівки на ознаки компоненту, за яким здійснюється порівняння, і його відсутність підштовхує читача до індивідуального прочитання аналізованого порівняння; більш того, завдяки визначенню *gorgeous, delicate* читач може намалювати портрет витонченої, героїні, яка притягує захоплені погляди оточуючих.

З іншого боку, даний структурний тип порівняння може сприяти передачі негативних емоцій героїні, наприклад:

I'm kind of an icicle [101: 159].

В аналізованому прикладі в позиції об'єкта порівняння виступає образ бурульки, який характеризується високим ступенем невизначеності ознаки: бурулька може асоціюватися у свідомості читача як з веселою весняною крапельлю, так і з холодністю людських відносин, відчуженістю.

В даному випадку для інтерпретації порівняння необхідно брати до уваги більш широке контекстуальне оточення: героїня покладала на ділову зустріч великі надії, які розтанули, як бурулька на весняному сонці.

Наступний структурний тип порівняння представляє структура, виражена поєднанням прикметника і субстантивної групи. Розглянемо наступні приклади:

Inside I feel as light as a bubble [108: 276].

Дане порівняння, що включає експліцитну ознаку *light*, підкреслює стан героїні - вона відчуває себе такою ж легкою, безтурботною і невагомою, як мильна бульбашка; вона знайшла в собі сили поглянути на життя по-новому, скинути тягар безглуздих переживань.

У наступному прикладі порівняння має сталий характер: воно досить широко використовується як в художній літературі, так і в повсякденному спілкуванні, внаслідок чого його образність трохи губиться.

Eyes like the fish pools of Heshbon [103: 58].

Очі героїні порівнюються з чистими ставками, що продовжує морську тематику, задану в п'єсі.

She has a hat with three ostrich feathers, orange, sky-blue, and red

Постпозиційно логічні визначення колірної гами orange, складний прикметник skyblue і яскраво-фінальне red мають велику експресією: вони передають відсутність гармонії кольору в деталі костюма hat, що свідчить про безглуздий зовнішній вигляд Елізи на початку п'єси.

З іншого боку, іронічність контексту, в якому вживається дане порівняння (you're only eightyeight), сприяє тому, що саме порівняння сприймається більш емоційно:

Grams, you're only eightyeight and you're strong as an ox [107: 197].

Розглянемо приклади вживання порівнянь, в яких права частина визначає обставина способу дії при дієслові лівій частині, наприклад:

The chattering, negative thoughts in my mind scattered in the wind of this statement like birds and jackrabbits and antelopes [107: 166].

В даному прикладі нескінченний потік порожніх розмов, негативні безладні думки в голові героїні порівнюються з птахами, зайцями, антилопами, яких об'єднує спільна ознака: швидке і хаотичне переміщення; так само і думки героїні стрибають з однієї теми на іншу, не шикуючись в логічний ланцюжок.

Розглянемо ще один приклад, що відноситься до даного структурному типу:

Suze comes rushing up, like a puppy [108: 72].

В даному прикладі автор порівнює дівчину з цуценям, тим самим ймовірно підкреслюючи радісний і захоплений стан героїні; більш того, в поєднанні з дієсловом rush аналізоване порівняння набуває динамічного руху, активності.

All great truths begin as blasphemies [103: 25].

На вживання стилістичного прийому порівняння вказує одиниця *as*. Автор зіставляє поняття, за рахунок чого розкривається світовідчуття письменника.

The fact that a believer is happier than a skeptic is no more to the point than the fact that a drunken man is happier than a sober one [104: 36].

Стилістичний прийом порівняння досягається за рахунок вживання зворотів *a believer is happier than a skeptic* (віруючий щасливіший скептика) і *a drunken man is happier than a sober one* (п'яний щасливішим тверезого). На вживання даного прийому також вказує союз *than* (ніж).

A good surgeon knows when his knife touches a nerve; a good critic knows the same with his pen [105: 85].

Письменник порівнює хорошого хірурга (*a good surgeon*) і хорошого критика (*a good critic*), а також іменники *knife* (ніж) і *pen* (перо).

Отже, порівняння - це прийом зіставлення двох предметів, що мають загальну ознаку [3: 11]. Вживання стилістичного прийому порівняння у вторах Бернарда Шоу виявляє ставлення письменника до дійсності.

2.1.3 Епітети

Згідно структурного типу, епітети поділяються на кілька категорій. Найбільш частою є модель, в якій епітет виражений прикметником в препозиції: Adj + N. Наприклад, *exuberant joviality, facetious intent, sturdy fellows, owl-like eyes, down-turning mouth, the sweetest little moustache*.

Слід зазначити, що, на думку ряду дослідників, складні прикметники з суфіксом *-ed*, наприклад, *flat-cheeked, mild-eyed* найбільш поширені в англійській мові.

Складні прикметники, побудовані на уподібненні ознак зі словом *like*, використовують його в якості іншого (словостворюючого) компоненту, що

передає ідею подібності. Наприклад, *in a flower-like way, a light-headed man, an owl-eyed man.*

Другою за поширеністю є модель, в якій епітет виражений прислівником, Participle + N. Наприклад, *sweet-smelling flowers, those gleaming, dazzling parties of him*

У ролі епітета може виступати іменник, вжите у функції визначення, N + N. Наприклад, *a gypsy wife; a giant tree, clown's smile; lizard's tongue; God's truth.*

Часто іменник знаходиться в складі в of-phrase; Наприклад, *a shadow of a smile, a person of quality, a woman of real decision.*

В силу своєї непередбачуваності такі утворення (фразові епітети) дуже виразні: *an I-am-not-that-kind-of-girl look; the Shoot'em-down type; to produce facts in a Would-you-believe-it kind of way, a some-girls-just-don't-know-when-to-go-home look, a few don't-tell-me-where- to-put-my-feet seconds.*

I.B. Арнольд вважає, що подібні структури експресивні і стилістично відзначені як розмовні, а сам епітет трактує як експресивну оціночну характеристику будь-якого явища, особи, предмета, іноді, але необов'язково образну.

HIGGINS (brusquely, recognizing her with unconcealed disappointment, and at once, babylike, making an intolerable grievance of it). Why, this is the girl I jotted down last night. She's no use: I've got all the records I want of the Lisson Grove lingo; and I'm not going to waste another cylinder on it. (To the girl) Be off with you: I don't want you [105: 6].

Сюжетна лінія даного твору Пігмаліон [101] бере свою основу з авантюрного вчинкк професора фонетики Генрі Хіггінса, який вирішується взяти квіткарку Елізу до себе додому і почати її навчати англійській мові і світським манерам, хоча прекрасно розуміє, що таке підприємство може і не обіцяти йому успіху.

Небажання професора зв'язуватися з квіткаркою підкреслює епіфора, заснована на повторенні займенника *you*, а емотивні епітети *unconcealed i intolerable* передають неприязнь героя по відношенню до Елізи, яка

напередодні створила для нього неприємний інцидент, коли перехожі прийняли професора фонетики за донощика. Комічність ситуації полягає в тому, що Еліза не уявляє, скільки коштують уроки Хіггінса, про що дівчині дає зрозуміти економка професора, місіс Пірс:

MRS. PEARCE. How can you be such a foolish ignorant girl as to think you could afford to pay Mr. Higgins [101: 58].

Еліза не може собі уявити, що за навчання рідної мови можна віддати великі гроші. Дівчина абсолютно позбавлена зарозумілості і наївно сподівається на те, що вона навчиться правильно говорити і одного разу надійде продавщицею в квітковий магазин, де зможе ввічливо спілкуватися з покупцями.

HIGGINS...But you have no idea how frightfully interesting it is to take a human being and change her into a quite different human being by creating a new speech for her. It's filling up the deepest gulf that separates class from class and soul from soul [101: 112].

Емотивний епітет *frightfully interesting*, інтенсифікує висловлювання, показує міру захопленості Хіггінса роботою по втіленню свого геніального задуму. Своїм завданням він бачить перетворення людської істоти і вважає, що має повне право самостійно вносити зміни в людську природу.

Зауважимо, що фразові епітети майже завжди є мовними, створеними спеціально для даного контексту, на даний випадок. Справді, у письменника виникає необхідність створити фразовий епітет, коли є потреба точно визначити ознаку, для позначення якого в мові немає окремого слова.

На відміну від простих і складних епітетів, виражених простими і складними прикметниками, а також епітетів, виражених прислівниками, які можуть вживатися як в реченні, так і в постпозиції щодо визначається слова (наприклад, *eyes luminous, secretive*), фразові епітети завжди стоять перед тим іменником, до якого вони належать.

HIGGINS (to Pickering as they go out together). Let's take her to the Shakespeare exhibition at Earls Court.

PICKERING. Yes, let's. Her remarks will be delicious.

HIGGINS. She'll mimic all the people for us when we get home.

PICKERING. Ripping. (Both are heard laughing as they go downstairs) [101: 133].

Поетичний епітет *delicious* відноситься до літературно-піднесеного регістру, а лексема *ripping* - до застарілої лексики розмовного регістру. Останнє слово, яким завершує діалог педагогів, надає йому особливої комічності. Воно показує, що персонажі ведуть себе як діти, залишивши десь в стороні серйозну вченість.

She has a nobly modeled neck, short at the back and low between her shoulders in front[102: 58].

Наявність епітета *modeled*, посиленого власною мовою *nobly*, а також визначень *short i low* вказує на дескриптивну фразу.

Експресивна функція епітета стає максимально відчутною в тих випадках, коли епітети шикуються в синонімічний ряд і кожен член ряду вносить свій унікальний стилістичний відтінок значення.

the river was soon in flood- a wonderful, roaring, thundering yellow flood- and their path would have been under water [104: 36].

For when they tried to look at Aslan's face they just caught a glimpse of the golden mane and the great, royal, solemn, overwhelming eyes ... [105: 36].

It was a beautiful September evening, windless, very peaceful [106: 52].

Ця функція дозволяє відшукувати в словосполученнях такий сенс, який безпосередньо не виводиться із значень слів, що погоджуються.

It's a magic wardrobe [103: 47].

I very much want to know your charming relations[104: 58].

It was now a very beautiful winter morning [106: 69].

Потім всередині узагальненої ознакової функції епітета в творах Б.Шоу в ході нашого дослідження були виділені особливі його функції:

1) характеризує, наприклад,

Pongo gave a sharp, menacing bark[101: 47].

The golden sunset had gone now and the blue twilight had come[103: 58].

For the mention of Aslan gave him a mysterious and horrible feeling just as it gave the others a mysterious and lovely feeling [102: 69].

2) індивідуалізуюча, наприклад,

He was a small, worried-looking man[101: 58].

3) видільна,

Boss Mangan comes in from the hall, carefully frockcoated as for church or for a directors 'meeting, is about 55, with a careworn, mistrustful expression, standing a little on an entirely imaginary dignity, with a dull complexion, straight, lusterless hair, and features so entirely commonplace that it is impossible to describe them[107, с.44].

Б. Шоу точно описав банкірів, клерків, власників великих компаній свого часу. Вони настільки стабільні у своєму матеріальному становищі, що їх вік *about 55* не перешкоджає їм одружуватися з молоденькими (Еллі Ден), а їх душевна порожнеча відбивається в зовнішньому вигляді; при описі використані епітети негативної оцінної конотації: *lusterless, commonplace, mistrustful, dull, impossible*.

It is a fine still night, moonless[102: 69].

Епітет *moonless*, навмисне відокремлений, вирізняється з-поміж інших епітетів *fine i still* і є метонімічним знаком темряви, але темряви, яка зачаровує, заспокоює

He is, in fact, but for his years and size, rather like a very impetuous baby taking notice eagerly and loudly, and requiring almost as much watching to keep him out of unintended mischief. His manners varies from genial bullying when he is in a good humor to stormy petulance when anything goes wrong; but he is so entirely frank and void of malice that he remains likeable even in his least reasonable moments [102: 23]

Епітети *genial bullying, stormy petulance* створюють уявлення Шоу - батька, який, безумовно, любить персонажа як свою дитину, і готовий пробачити йому все витівки, незважаючи на те, що той іноді погрожує і

бурхливо виявляє роздратування. Епітети *frank*, *void of malice*, *likeable* експлікується симпатію автора, навіть коли Хіггінс втрачає розсудливість.

Penn looked upward as they walked between the huge trees and it seemed as if there were a silence spread above them, a brooding green silence, beneath which their voices ran to and fro [105: 69].

Німота лісу і яскрава зелень листя нерухомих дерев, як би занурених у глибокі роздуми, сплітаються в сприйнятті, ядром сінестетичного словосполучення є метафора, але ефект синестезії виявляється тільки завдяки епітету до цієї метафори:

At the moment the household was bathed in a deceptive, peach-coloured glow of unity and mutual affection [104: 58].

У цьому реченні синестезія укладена в метафорі *світло єднання і взаємної любові*; однак взяте ізольовано, слово *glow* може бути використано в більш абстрактному значенні, і тільки колірний епітет *peach-coloured* реалізує конкретне значення слова *glow* - *світло*.

HIGGINS (enlightened, but not at all impressed) ... You might marry, you know. (He bites a large piece out of the apple, and munches it noisily) ... [106: 47].

Сукупність використовуваних виражальних засобів створює особливий іронічний контекст. Перш за все, цьому сприяють ремарки, які проливають світло на вчинки Хіггінса і обертають його люб'язність проти нього самого. У фразі *munches the apple noisily* відчувається насмішка над професором, дає зрозуміти читачеві, що Хіггінс понад усе цінує свою свободу, в межах якої він може демонструвати свою невихованість.

Епітети *enlightened, but not at all impressed* надають образу героя холодні риси байдужості, а повтор його речення *вийти за кого-небудь заміж* показує безглуздість експерименту, який обертається бездумним вчинком. Втіливши в Елізі свій ідеал, він не може підшукати для неї відповідної партії, так само як і він сам не знайшов і собі гідної жінки, яка заслуговує на його любов.

On the left was the hot bright thunder of the fire [107: 69].

Прикметники *hot i bright*, які були б звичайними логічними визначеннями до слова *fire*, стають сінестетичними епітетами, потрапляючи в позицію визначення до слова *thunder*, семантика якого допускає тільки визначення звукового характеру.

Цікаво відзначити своєрідну ієрархію потоків інформації в цих прикладах: найважливіше для героя, найзначніше закріплюється в номінативному елементі - метафорі, другорядні елементи інформації відображаються в епітетах.

Наприклад, в спогаді героя Дж. Прістлі про похорон Єви домінуючий елемент сприйняття - відчуття страху, випробуване їм (воно стає ядром метафори), другорядні деталі зорових вражень - повільна похоронна процесія, чорний траурна одяг - закріплюються в визначеннях, сінестетических епітетах до слова *horror*:

HIGGINS ... (with sudden humility) I shall miss you, Eliza. (He sits down near her on the ottoman.) I have learnt something from your idiotic notions: I confess that humbly and gratefully. And I have grown accustomed to your voice and appearance. I like them, rather [101: 144].

Вживання емотивних епітетів *humbly and gratefully* сприяє тому, що в уяві читача виникає картина каяття Хіггінса, коли він стає на коліна перед Елізою з проханням не залишати його. Інтенсифікатор *rather* передає авторську іронію щодо такого несподіваного вчинку персонажа.

Сінестетичні епітети, як і всі подібні епітети, мають властивість стирання їх образності в результаті частого вживання. Так, слово *chilly* в наступному прикладі є сінестетичним епітетом.

They went on down streets of bleak terraces in which the builders seemed to have grimly set themselves the task of producing the meanest, chilliest and most depressing forms [105: 5].

Однак в словосполученнях *chilly voice, chilly laughter* від частого вживання ефект несподіванки стерся; з таких сполучень викристалізувалося нове значення слова *chilly-unfriendly*.

Таким чином, з усього вище сказаного, можна зробити висновок про те, що епітети:

- 1) підсилюють виразність, образність мови твору;
- 2) надають яскравість мові;
- 3) збагачують зміст висловлювання;
- 4) виділяють характерну рису чи якість предмета, явища;
- 5) підкреслюють його індивідуальний ознака предмета або явища;
- 6) створюють живе уявлення про предмет;
- 7) оцінюють предмет або явище;
- 8) викликають певний емоційний ставлення до предмету або явища;
- 9) допомагають побачити авторське ставлення до навколишнього світу.

2.1.4 Евфемізми

Спотворення інформації може здійснюватися за допомогою таких лексичних засобів мови, як евфемізми. У самому понятті евфемізму ховається його маніпулятивний потенціал: за рахунок заміни слів і створення нейтральною або позитивної конотації змінюється ставлення адресата до події, виникає асоціація з чимось корисним, хоча насправді мова йде про щось негативне.

Евфемізмом в англійській мові називають нейтральне за змістом і емоційним забарвленням слово або описовий вираз, до якого зазвичай вдаються в текстах з метою замінити інші, які вважаються неприйнятними або недоречними, слова і вирази. Тому і відбувається евфемізм від грецьких слів, які в цілому перекладається як милозвучність.

Подібною заміною користуються, якщо слово заборонено в суспільстві, є грубим або непристойним, може когось образити, засмутити і т.д. На основі евфемізації з'явився феномен політкоректного мови, так як згадка кольору шкіри, зростання, статі або можливостей людини може бути розглянуто як дискримінація кого-то.

Градуальний зв'язок проявляється в описі різного ступеня вираженості ознаки описуваного явища. Ця градація може бути закладена безпосередньо в семантиці лексичних одиниць:

We never rush, we hasten [105: 47].

Іноді розуміння евфемістичного перейменування спирається на певне фонове знання:

She was not like other girls, so tall and skinny. She was a real woman of classic proportions [104: 58].

Тут значення евфемізму виводиться на основі інферентного знання про те, що аж до початку ХХ століття повнота вважалася однією з важливих складових жіночої привабливості, при цьому звернення до номінації *classic* (*classic - of the highest class, esp in art or literature; serving as a standard or model of its kind; definitive*), сприяє створенню позитивної оцінки висловлювання в цілому [2: 11].

Евфемізми служать засобом переосмислення явищ дійсності і можуть використовуватися не тільки заради тактовності, а й з метою мовного впливу на адресата: неоднозначність, створювана евфемізацією, зміщує акценти з негативних сторін дійсності на нейтральні. Через велику кількість інформації адресату складно виокремити і осмислити евфемізми в тексті. Більш того, не всі знайомі з даними лінгвістичним явищем, тому адресат не здогадується про маніпулятивний вплив.

Основними морфологічними засобами формування евфемізмів служать вживання артиклів, модальних дієслів, форм умовного способу і пасивного застави. наприклад:

You 're talking about your boss, boy. It was not his mistake; it was just a mistake[107: 69].

У наведеному прикладі евфемістичний ефект вираження заснований на вживанні невизначеного артикля, який в даному контексті дозволяє не асоціювати явище з будь-яким конкретним людиною (*a - used to show that you are referring to a general type of person or thing and not a specific person or thing*).

Вживання модальних дієслів дозволяє досягти меліоративного ефекту за рахунок невизначеності, розпливчастості висловлювання:

A nuclear explosion may cause heavy casualties among your leaders[103: 25].

У цьому прикладі евфемістичний ефект заснований на зниженні ступеня ймовірності описуваних подій. Тут мова йде про ядерний вибух, який неминуче веде до серйозних наслідків, в тому числі людських жертв. Вживання модального дієслова в даному випадку дозволяє знизити ймовірність настання цих наслідків і внести деяку невизначеність в висловлювання:

may - if something may happen or may be true, there is a possibility that it will happen or be true but this is not certain [2: 19].

Незважаючи на те, що форма дієслова-присудка відбивається на значенні всієї синтаксичної структури, стан є морфологічною категорією дієслова. З цієї причини в роботі вони розглядаються в якості морфологічних засобів евфемізації.

В. П. Москвін протиставляє функціонально (по комунікативної мети) евфемії і дезінформацію (брехня, обман, спотворення істини). Він вказує і на те, що заміна однієї назви іншою, що виражає меншу ступінь інтенсивності ознаки, може бути використана як з метою пом'якшити вираз, так і з метою обману.

На лексико-семантичному рівні евфемізації відбуваються основні процеси, що сприяють евфемізації мови, саме тому він є найважливішим рівнем реалізації евфемії. Евфемізми даної групи мають найбільшу образність і представляють особливий інтерес, оскільки часто зовні вони не мають ніякого зв'язку з поняттям, що підлягають евфемізації. Денотат може лише вгадуватися за ними, оскільки пряме відсилання до нього дані евфемізми не містять.

Евфемія розглядається як складне і багатогранне мовне явище, що має три взаємопов'язані аспекти: соціальний, психологічний і власне лінгвістичний. Все евфемізми умовно поділяють на такі групи:

Терміни, в більшості - медичні. За медичними термінами нерідко стоять поняття з вкрай не позитивним змістом. Так *terminal Home* (богадільня) - *hospice, insane. Asylum* (психіатрична лікарня) - *mental home or mental hospital*.

Расова і національна приналежність. Перше слово, в яке були внесені поправки в Америці - Nigger. Nigger походить від іспанського слова negro, що в перекладі означає - чорний. Ізольовано слово не несе в собі негативного забарвлення, але все ж африканці вважають його надзвичайно образливим, тому що саме так називали їх прабатьків, які колись були рабами. Індіанців личить називати корінними американцями - native Americans. Африканців і азіатів можна називати Non-whites.

Евфемізми, що зменшують страх перед будь-яким табу, заборонаю. У більшості народів заборонено починати говорити про смерть. Дієслово to die замінюється to decease, to pass away, to go west.

Вік. Слово old є самим часто замінним. Синонімами даної лексеми вважаються такі евфемізми, як *mature, senior, advanced in years*.

Недоліки зовнішності. Домінуючою проблемою в усьому світі на сьогоднішній день вважається проблема надмірної ваги. Стрункість жінок не завжди була актуальна, навпаки, в середні віки, повнота жінок вважалася еталоном краси. Звідси і з'явилися такі евфемізми, як: *renoir woman, of classic proportions*, які нагадують жінкам про те, що повнота є синонімом краси.

Фактор моди. Поява цієї групи евфемізмів пов'язано з комерційними мотивами, бажанням привернути клієнта. Так само виникли евфемізми, що маскують вади фігури, такі як: *mature figure, Big Gal, corpulent, crummy, woman's size*.

Релігія. У деяких країнах традиційне побажання Mary Christmas замінюється на Happy Holidays, при зверненні до людей невідомого віросповідання.

Соціальне та фінансове становище. Слова бідність, бідний, практично завжди замінюються *the needy, penniless, deprived, low-income family*.

Професії. Так, людина, що працює контролером на прохідній, нерідко іменується security. *Collector (сміттяр) - sanitation man, undertaker (сотруднікохоронного бюро) - mortician, hairdresser (перукар) - hairstylist*.

Так як в Америці більшість професій спочатку відносяться до чоловічого роду, то їх намагаються замінити на нестилістично забарвлені слова. У зв'язку з цим, професії, що закінчуються на *-man*, мають закінчення *-person*: *chairman - chairperson, congressman - congressperson*. Так само від часто від лінгвістів надходять пропозиції замінити традиційні суфікси, що виражають статеву приналежність, на єдині безстатеві суфікси: *-ron, -waitron, -actron*.

Отже, основною метою евфемізації мови є прагнення уникнути комунікативного конфлікту, тобто мета не створювати у співрозмовника відчуття комунікативного дискомфорту

2.2 Синтаксичний рівень

2.2.1 Антитеза

Антитеза як найважливіша стилістична фігура широко використовувалася в усній народній творчості, ефективно застосовувалася і застосовується в ораторському мистецтві, допомагаючи виробляти глибоке вплив на слухачів, без неї, практично, не обходиться жоден авторський літературний твір.

Антитеза була широко поширена ще в античні часи, коли велику роль у державному, суспільно-політичному та творчому житті відігравало ораторське мистецтво [10: 77]. Згодом цей троп став частіше і ефективніше використовуватися на папері, отримавши потужний розвиток в західноєвропейській літературі епохи Відродження і в поезії більш пізнього часу.

На думку більшості лінгвістів, антитеза відноситься до найбільш характерних прийомів абстрактного або інтелектуального стилю, а семантика антитези полягає в протиставленні таких думок, виражених словесно, які необхідно якось виділити або підкреслити в художньому тексті.

Ш. Баллі, дотримуючись подібної позиції, уточнює і поглиблює цю думку: Антитеза в найширшому сенсі цього слова - не що інше, як продовження і розвиток властивої людському розуму тенденції до

протиставлення понять. Антитеза є переконливим прикладом того, що стильові прийоми відтворюють і естетизується природні тенденції мови[2].

Визначаючи сутність антитези і систематизуючи її з точки зору найрізноманітніших підходів і різних аспектів, слід зауважити, що вивчення цієї фігури контрасту ведеться вкрай нерівномірно.

Так, стилістичні та лінгвістичні дефініції цієї фігури контрасту присутні практично у всіх навчальних (і перш за все вузівських) курсах по стилістиці і мовознавства, аналіз же антитези з точки зору її структури, походження і семантичного своєрідності, не рахуючи деяких окремих робіт, проводиться в сучасному мовознавстві вибірково і часто з різних позицій. У лінгвістичній літературі досі відсутнє узагальнена, конкретна і універсальна структурна і семантична класифікації антитези.

Marriage is an alliance entered into by a man who can not sleep with the window shut, and a woman who can not sleep with the window open [104: 55].

В даному реченні автор торкається теми шлюбу. Один одному протиставляються іменники *a man* (чоловік) і *a woman* (жінка). Крім того, в антитезних відносинах знаходяться словосполучення *the window open* (відкрите вікно) і *the window shut* (закрите вікно).

Визначаючи сутність антитези і систематизуючи її з точки зору найрізноманітніших підходів і різних аспектів, слід зауважити, що вивчення цієї фігури контрасту ведеться вкрай нерівномірно.

Отже, розглядаючи антитезу як стилістичний прийом з позицій когнітивної науки, приходимо до висновку, що в основі виникнення антитезного ефекту лежить як протиставлення, так і зіставлення логічно протилежних понять, явищ, образів. Протилежні поняття, явища або образи повинні бути зіставлені, тобто, апріорі ставитися до одного класу об'єктів, однієї категорії, а потім протиставлені за оціночним ознакою добре і погано.

Антитезний сенс виникає тоді, коли в процесі зіставлення і протиставлення об'єктів, явищ, образів розкриваються внутрішні протиріччя між ними, їх віднесення до різних оціночних категорій, при цьому зміст і

спрямованість оцінки, особливо емоційної, залежать від позиції людини-спостерігача і об'єктивуються в мові в різних мовленнєвих одиницях.

Success does not consist in never making mistakes but in never making the same one a second time [107: 55].

Словосполучення *never making mistakes* (ніколи не помилятися) і *never making the same one* (ніколи не робити одну й ту ж помилку) визначають успіх, протиставляються союзом *but*.

There are two qualities in the world: efficiency and inefficiency, and only two sorts of people: the efficient and the inefficient [106: 44].

Тут один одному протиставляються іменники *efficiency* (ефективність) і *inefficiency* (неефективність), а також прикметники *efficient* (ефективні) і *inefficient* (неефективні). Автор розмірковує про природу людини і якостях, якими він володіє.

Так, стилістичні та лінгвістичні дефініції цієї фігури контрасту присутні практично у всіх навчальних (і перш за все вузівських) курсах по стилістиці і мовознавстві, аналіз же антитези з точки зору її структури, походження і семантичного своєрідності, не рахуючи деяких окремих робіт, проводиться в сучасному мовознавстві вибірково і часто з різних позицій. У лінгвістичній літературі досі відсутнє узагальнена, конкретна і універсальна структурна і семантична класифікація антитези, за винятком робіт, присвячених аналізу лише її окремих, хоча і досить виразних, особливостей.

Назва п'єси Пігмаліон відсилає нас до античного міфу про кіпрського царя і скульптора Пігмаліона, який вів відокремлене існування і невидів жінок. Незважаючи на це, статуя, яку виліпив скульптор, і якій він віддав весь свій геній, виявилася статуєю жінки. Пігмаліон не міг відмовитися почуттями від того, чого не схвалював розумом і заперечував, що створив образ ідеальної жінки. Коли далі вдосконалювати її вже стало неможливим, зі скульптором сталося щось дивне: він закохався у власне творіння. Так мистецтво сповненого професійною гордістю молодого людини змусило страждати його. Це не могло довго залишатися прихованим від богині кохання Венери, яка оживила

створену їм статую [101]. Назва п'єси Пігмаліон набуває несхвальної конотації і обертається по відношенню до Хігінса усмішкою, оскільки він порівнюється з гордим скульптором, прив'язаним до свого творіння.

Протягом усього твору письменник оперує антитезою, оскільки сприйняття героя будується на суперечних один одному засобах номінації. Позитивну оцінку має сприйняття героя в ролі *professor, baby, preacher*. Негативною конотацією володіє номінація персонажа, виражена лексемами *brute, bully, tyrant, devil*.

У наступному прикладі автор використовує прийом антитези з метою протиставлення двох типів афроамериканців та їх відношення до соціальної дійсності:

There was two kinds of slaves. There was the house Negro and the field Negro. The house Negroes - they lived in the house with master, they dressed pretty good, they ate good 'cause they ate his food - what he left ... On that same plantation, there was the field Negro. The field Negro - those were the masses. There were always more Negroes in the field than there was Negroes in the house. The Negro in the field caught hell. He ate leftovers. In the house they ate high up on the hog [101: 84].

Антонімічний характер поєднань *the house Negro i the field Negro* розкривається в процесі деталізації автором опису звичного укладу життя рабів: одні працювали в будинку, інші - на плантаціях. З позиції оратора перша категорія рабів як ментальний конструкт наділена негативною оцінкою, друга - позитивною. Різко протиставленими в контексті висловлювання стають слова *house i field*, що визначають форму існування і якість життя знаходяться в неволі людей.

Дана думка отримує логічне продовження в наступному прикладі:

He hated his master. I say he hated his master. He was intelligent. That house Negro loved his master [107: 3].

Антитеза об'єктивується в контексті висловлювання за допомогою антонімів *hate i love*. Порівнянню підлягають ті почуття, які відчувають раби по відношенню до господарів, але ці почуття різко протиставлені. Любов і

ненависть передають протилежні емоційні реакції, тобто відносяться до різних оціночних категорій. Як і в першому прикладі, взаємодія категорій актуалізує антитезний сенс, в основі якого лежить як зіставлення, так і протиставлення явищ.

У наступному прикладі антитеза виражена через слова-антоніми і посилена завдяки синтаксичному паралелізму і прийому порівняння:

...It's just like when you've got some coffee that's too black, which means it's too strong. What you do? You integrate it with cream; you make it weak. If you pour too much cream in, you won't even know you ever had coffee. It used to be hot, it becomes cool. It used to be strong, it becomes weak. It used to wake you up, now it'll put you to sleep [107: 4].

Автор порівнює афроамериканців, які відмовляються боротися за свої права, з кавою, який розбавляють вершками. Раніше вони були гарячими і міцними, як справжня чорна кава. Але спілкування з білими зробило їх слабкими і пасивними. Вони повинні були відстоювати свої позиції, і чорний колір шкіри надавав би їм сили, проте покора господареві приспала їх пильність, перетворило на слухняних рабів.

Слова-антоніми *hot i cool, strong i weak*, дієслівні поєднання *wake up ta put to sleep* - приклади використання стилістичного прийому антитези як засобу посилення виразності висловлювання, які також засновані на поєднанні протиставлення і зіставлення.

Автор зіставляє однорідні об'єкти, явища, які стосуються певної категорії, і протиставляє їх за оціночною ознакою. Причому оцінка в даному випадку визначається позицією мовця і передається на основі метафоричного перенесення з неживого об'єкта на живий : добре, що кава гаряча і міцна; погано, що афроамериканці, подібно слабкій каві, не здатні діяти в своїх інтересах.

2.2.2 Повтор

Важливу роль відіграють лінгвістичні і логіко-риторичні засоби, що сприяють досягненню ефекту маніпуляції. Одним з таких засобів є повтор. Повтор - це стилістичний засіб, специфіка якого полягає в неодноразовому вживанні одиниці певного лінгвістичного рівня або відразу декількох рівнів.

Існують деякі сфери життя, в яких мовленнєвий вплив, а часто і мовне маніпулювання використовуються особливо часто і грає дуже важливу роль.

The people who get on in this world are the people who get up and look for the circumstances they want, and, if they can not find them, make them [104: 44].

У цьому висловлюванні повторюються слова *people* (люди) і *them* (їх).

Everything is possible: everything [105: 44].

У цьому афоризмі одиницею повтору є слово *everything* (все).

We have no more right to consume happiness without producing it than to consume wealth without producing it [107: 58].

В даному афоризмі повторюються дієслово *to consume* (споживати) і конструкція *without producing* (не роблячи)

Повтор відіграє важливу роль в реалізації однієї з основних функцій політичного дискурсу - функції переконання, впливу. Значимість повтору в даному випадку пов'язана з ефектом посилення, виділення та актуалізації, що виникають при повторі будь-яких мовленнєвих одиниць. Повтори мають різні втілення. По-перше, вони реалізуються в тавтологічних повторах, що виникають при неодноразовому вживанні одних і тих же мовленнєвих одиниць - морфем, слів, словосполучень або речень. Це повтори за формою.

Найбільш поширеною формою повтору, що додає мови динамічність і ритм, є анафора:

The doctor had no right to leave without the help of a seriously wounded person; had no right to suggest that he himself appear in the morning for review[104: 58].

Інший приклад:

MRS. PEARCE. But what's to become of her? Is she to be paid anything? Do be sensible, sir [102: 33].

2. MRS. PEARCE (to Pickering). Well, did you ever hear anything like that, sir [102: 31]?

Лексичний повтор особистого займенника *you* і іменника *sir* в репліках місіс Пірс наводять на думку про те, що автор засуджує самовільність, з якої Хіггінс вирішує розпорядитися чужою долею.

Одним з головних виразників авторського ставлення до героя є мати Генрі Хіггінса, яку письменник наділив голосом резонера. Люб'язні манери, чемність і порядність у спілкуванні, шанобливий вік, кажуть про благородство і внутрішнє достоїнство персонажа. Саме її люблячими вустами автор може собі дозволити повалити Хіггінса критиці:

MRS. HIGGINS ... She had become attached to you both. She worked very hard for you, Henry! I do not think you quite realize what anything in the nature of brain work means to a girl like that. Well, it seems that when the great trial came, and she did this wonderful thing for you without making a single mistake, you two sat there and never said a word to her, but talked together of how glad you were that it was all over and how you had been bored with the whole thing. And then you were surprised because she threw your slippers at you! [102: 106].

Лексична репрезентація інтенсифікації висловлювання, виражена словами *without a single mistake, never said a word to her* передають засмучення тим, що її син, так само як і Пікерінг, виявився неуважним до молоді дівчини. Звернення до сина по імені прискорене повторення особистого займенника звучать докором з її вуст, адже вона бачить в ньому можливість ідеалу. Особливо повчальними виявляються окличне речення на початку і в кінці її звернення до свого хисту.

Анафора дозволяє звести в один ряд найчастіше різні за будовою конструкції, співвідносячи їх з одним і тим же попереднім або наступним елементом або розгортаючи віялом зміст промови в певній смисловій точці

викладу. Анафора нерідко стає аргументуючим засобом: саме повторення початкових слів і словосполучень в реченнях надає мові особливої переконливості, оскільки тут вступає в силу психологічний закон.

Блискучий приклад гри слів, заснованої на повторі, ми зустрічаємо в наступному прикладі:

That getting next to Nature certainly got next to me [101: 117]

У наступному уривку з п'єси Бернарда Шоу Пігмаліон ми також бачимо приклад гри слів, заснованої на повторі:

I'm no preacher: I do not notice things like that. I notice that you do not notice me [105: 127].

У тій самій п'єсі мова Елізи рясніє непотрібними повторами, що не тільки виробляє комічний ефект, але і дає певну характеристику дівчині:

You're no gentleman, you're not, to talk of such things. I'm a good girl, I am; and I know what the like of you are, I do [107: 31].

При цьому можуть використовуватися спеціальні слова-маркери, які сигналізують початок повтору (інакше кажучи, іншими словами, повторюю, я не можу не повторити та ін.).

Отже, повтор - це стилістична фігура, яка полягає в повторенні члена речення, словосполучення чи мовленнєвої конструкції, розташованих в безпосередній близькості один від одного [4: 143]. Даний стилістичний прийом вживається автором з метою уточнення і розширення сенсу речень, а також для забезпечення ясності і точності висловлювання, створення емоційного посилення.

2.2.3 Риторичні питання

Риторичне питання (далі- РП) визначається як фігура мовлення, яка полягає в доданні твердженням або запереченням запитальною форми з метою створення стилістичного ефекту, залучення посиленої уваги, підвищення емоційного висловлювання. Риторичність є стилістична і прагматична функція

конкретної синтаксичної структури, позитивність і негативність якої є дві сторони одного явища - риторичного запитання, для якого характерна афірмативна асиметрія його формальних і змістовних характеристик.

Позитивне РП реалізує негативний констатив, тоді як негативне РП є формою реалізації позитивної констативи. Наявність затвердження в формі питання та афірмативна асиметрія формальних і змістовних характеристик питального речення визнаються основними ознаками риторичності. Відсутність інформативної відповіді на РП є характерною, але не обов'язковою ознакою риторичності.

Риторичне питання, що представляє собою емпатичну констатацію, є ефективним засобом вираження категорії інтенсивності - семантичної категорії, в основі якої лежить поняття градації кількості, в силу чого вона є кількісною мірою оцінки якості, мірою кількості експресивності, емоційності, оцінковості, що сигналізує про градуальну інтенсифікацію висловлювання.

Риторичність РП може бути як контекстуально-обумовлена, так і вільна від контексту. Риторичність, вільна від контексту, визначається синтаксичною структурою РП і (або) його внутрішньою семантикою. Значну групу РВ, риторичність яких вільна від контексту, складають РВ, що містять універсальну істину, з приводу якої немає і не може бути сумнівів, що зводить квеситивність такого питання до мінімуму.

Універсальні істини, висловлені РП, відрізняються обсягом універсальності і включають судження, незаперечність яких пояснюється об'єктивними процесами навколишнього світу, загальнолюдськими цінностями, громадськими нормами і правилами поведінки в соціумі, а також судження, засновані на суб'єктивних поглядах і світовідчутті автора і реалізують категорію мій персональний світ

Back to its mansion call the fleeting breath? Can honor's voice provoke the silent dust, Or flattery soothe the dull cold car of death [106: 44].

Приклад складається з двох РП, які містять найбільш об'єктивну універсальну істину, що стосується об'єктивної дієвості, фізичних явищ, що існують незалежно від волі, бажання і світогляду людини.

What wound did ever heal but by degrees?

Цей приклад містить універсальну істину, яка відображатиме уявлення людини про будову і закони навколишнього світу, спостереження людини за ходом течії життя. Суб'єктивність таких висловлювань виражається в тому, що вони дані через призму сприйняття людиною життя; їх об'єктивність виражається в тому, що висловлюване судження є глобальним наглядом людства, а не виразом особистісної позиції мовця.

Найбільш часто РП висловлюють універсальні істини, засновані на загальнолюдських цінностях, людських взаєминах, ставлення до життя і смерті, любові і ненависті, мудрості і т.д. ; вони очевидні і незаперечні.

Can two walk together, except they be agreed? [107: 58].

Нерідко РП висловлюють філософські міркування, що містять спробу осмислити те, що відбувається навколо, знайти сенс життя, вони поєднують у собі загальнолюдські закони буття і суб'єктивну позицію мовця.

Canst thou by searching find God [106: 55].

Універсальна істина, представлена РП може бути судження, заснованим на нормах, цінностях, громадських поглядах і законах певної спільноти. Такі висловлювання більш суб'єктивні і можуть небути незаперечними для представника іншої спільноти

Who dies if England live [102: 44].

РП містить істину, незаперечність якої визначається патріотичними почуттями англійців. Ця переконаність може бути відділена жителями інших держав

If your electricity goes out, do you call the gas company. If your tires blow, do you blame the car maker? [103: 58].

Універсальна істина в прикладі заснована на особливостях соціального устрою постіндустріального суспільства та існуючих в ньому правил споживчих відносин.

Незаперечність таких суджень для всіх представників певної спільноти зводить їх в ранг універсальних істин в межах цієї спільноти.

РП можуть містити судження, які мовець представляє як універсальну істину; вони найбільш суб'єктивні, оскільки висловлюють виключно авторську позицію, засновану на його індивідуальному світогляді. Вони можуть не збігатися з поглядами читача (слухача), а іноді і вступати в протиріччя з громадськими нормами або загальнолюдськими уявленнями про закономірності навколишньої дійсності

What hath night to do with sleep? [101: 55].

Риторичність РП вільна від контексту і в тому випадку, якщо РП представляє поширене, інформаційно повноцінне, автосемантичне висловлювання. Риторичність таких РП заснована на повноті інформаційної структури, що містить аргументацію імплікованого РП твердження:

But I did not worry about him any more, because who was going to believe him? [104: 44].

Риторичність контекстуально-залежних РП може розкриватися на тлі контексту різного об'єму розкриває значення РП контекст може обмежуватися рамками мінімального контексту в обсязі одного речення, що передує РП або наступного за ним.

Carla You did not like her Philip- Could you expect me to [105: 47].

РП не містить засобів вираження заперечення та імплікує негативне висловлювання (*You could not expect me to*), яке є позитивною. Імпліцитну згоду в даному випадку містить маркер No і знаходиться в відношенні кон'юнкції з непрямым висловлюванням РП No, *I did not and you could not expect me to*.

Риторичне питання, що містить лексичний або граматичний негатив висловлює незгоду з ініціативою, що представляє собою негативне

висловлювання. Розбіжність знаків інформації ініціює репліки і РП -відповідні репліки є ознакою незгоди як прагматичного значення відповідної репліки

*Mary Promise me, dear, you will not believe I made you an excuse Edmund
What else can I believe [108: 44].*

РП містить лексичний негатор *else*, негативна семантика якого підтверджується двуступенчатой дефініційного аналізом, *else-other, other - not the same*.

Риторичне питання має всі синтаксичні і всі структурні форми питального речення. Найбільш характерними для РП є форми незайменникового (як позитивного, так і негативного по формі) і займенникового питання з будь-яким питальним словом. РП, яке має форму інших синтаксичних типів (альтернативного, розділового, декларативного питання), зустрічається рідко; риторичність таких питальних структур обумовлена контекстом.

Риторичність контекстуально-залежних РП розкривається на тлі контексту різного об'єму. Розкриває значення РП контекст може обмежуватися рамками мінімального контексту в обсязі одного пропозиції, що передує РП або наступного за ним; контекст може поширюватися на кілька СФЕ або охоплювати обсяг усього твору.

Риторичність РВ, що містить в собі інтертекст - алюзії, посилення та ін, а також виступає в якості прецедентного висловлювання, тобто цитати, проявляється на тлі глибинного, фонового контексту твору.

Висновки до Розділу II

Таким чином, перераховані вище вербальні засоби є прагматично зумовленими і мають високий маніпулятивний потенціал. Володіючи емотивною та асоціативною семантикою, вони приваблюють увагу адресата, створюють позитивні яскраві образи, стимулюють його емоційно-асоціативні реакції.

Надмірність або недостатність мовленнєвих засобів, відступ від нейтральної моделі речення свідчить про те чи інше включення суб'єктивного початку в висловлювання і створює певну зону мовленнєвої напруги. Підвищення частотності використання тих чи інших персонажем стилістично забарвлених засобів як раз і позначає зону мовленнєвої напруги і, отже, можливість маніпулювання, яка виявляється в мовленнєвих висловлюваннях персонажів драматургічного твору.

У світлі всього вищесказаного мовна маніпуляція як предмет лінгвістичних досліджень постає комплексним явищем. Вона має низку відмінних рис, які дозволяють їй реалізовувати завдання, що стоїть перед нею в рамках дискурсу, - формування громадської думки певним чином. Мовна маніпуляція, будучи прихованим впливом, має цілеспрямованість. Її ефективність залежить від того, чи сприймає її програму дій читачі. Для досягнення своєї мети, управління думкою і поведінкою широкої аудиторії, суб'єкт мовленнєвої маніпуляції використовує мовленнєві засоби (інструменти мовленнєвої маніпуляції), системне застосування яких створює технології мовленнєвої маніпуляції, які дозволяють досягати поставлених цілей і завдань. У ряді схожих явищ мовну маніпуляцію відрізняє те, що свого завдання вона здатна досягати максимально оптимальним для даного виду комунікації способом, що і обумовлено принципами її функціонування.

РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВЛИВУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

3.1 Стратегії та тактики перекладу номіналізації

Художній переклад має двоїсту природу: з одного боку він є продуктом міжлітературної комунікації, але в той же час він багато в чому обумовлює і визначає її. Переклад виконує дві основні функції: інформативну (посередницьку) і творчу.

При перекладі творів з англійської мови українською мовою виникають проблеми, пов'язані із відмінностями у граматичній структурі мов. Як відомо, англійська і українська мови належать не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша – до германської, друга - до слов'янської), а й до різних структурних типів мов: перша – переважно аналітична мова, де граматичні відношення у реченні передаються вільними граматичними морфемами, а друга – флективна мова, де граматичні значення й відношення передаються за допомогою зв'язаних граматичних морфем – флексій. Саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять труднощі при перекладі.

Практична діяльність перекладача пов'язана з проблемами, які можна назвати власне стилістичними. Йдеться про ті випадки, коли свідомо використовуються виражальні засоби, щоб зробити текст образним і яскравим, домогтися значного емоційного впливу на читача. Цієї мети можна досягти, вживаючи лексичні образні засоби і стилістичні прийоми, а також шляхом особливого поєднання фраз чи речень [34: 7].

З лінгвістичної точки зору, мовленнєві жанри мають багато спільних ознак у різних мовах, бо в основі їх виділення лежать однакові критерії. А перекладач повинен добре знати особливості жанрів мовлення в англійській і

українській мові і бути ознайомленим із принципами передачі цих особливостей під час перекладу.

Основним завданням при перекладі епітетів з будь-яким типом семантичного зв'язку є збереження його семантичного навантаження і стилістичної функції. При цьому збереження морфолого-синтаксичної структури епітетів не завжди вдається або є доцільним. Незважаючи на те, що українська мова має в своєму розпорядженні морфолого-синтаксичні засоби для відтворення вихідної структурної моделі епітетів, в кожному конкретному випадку вибір типу морфолого-синтаксичної трансформації при перекладі визначається необхідністю передачі семантичних відносин між компонентами вихідного епітета.

Формальне відтворення структури епітетів часто неможливо через відсутність в українській мові одиниць з аналогічним семантичним обсягом і стилістичним забарвленням. Тому при перекладі епітету часто не вдається відтворити вихідну морфолого-синтаксичну структуру епітетів.

Аналізуючи способи перекладу метафоричного епітету, необхідно враховувати взаємозв'язок всіх трьох його компонентів і розглядати його як єдиний семантичний комплекс. Перебуваючи в складі атрибутивної групи, компонент є метафоричним по відношенню до обумовленого об'єкту і може бути як прислівником, так і прикметником [34: 10].

Оскільки не існує єдиної моделі перекладу епітетів, пропонується класифікувати його за трьома критеріями: за формальним критерієм відтворення морфолого-синтаксичної структури, за критерієм відтворення типу семантичних відносин і за критерієм відтворення стилістичних функцій перекладу. Відповідно до цього класифікація будується за трьома групами.

Перша група передбачає максимальне збереження метафоричного зв'язку при відтворенні морфолого-синтаксичної форми епітетів. Як приклад розглянуто один приклад з цієї групи.

There is no passion in nature so demoniacally impatient, as that of him who, shuddering upon the edge of a precipice, thus meditates a Plunge (ShP).

Немає в природі іншої настільки демонічно нетерплячої пристрасі, як пристрась, яку розривають людини, що, тремтячи на краю прірви, ось так смакує падіння туди [16].

В епітеті атрибутивний елемент *demonically* є метафоричним по відношенню до обумовленого об'єкту. В основі метафори лежить предметно-логічне значення прислівників *connected with demons or like ademon* [37: 44]. В контексті цей компонент завдяки асоціативним зв'язкам має інше значення *wild and evil* [37, с. 69] і набуває відповідної ознаки *evil*. В результаті ознака, що є асоціативною і прагматичною в одному лексичному значенні, виступає в якості істотного і семантичного в іншому [52: 77].

Перераховані вище особливості прислівники вказують на метафоричність словосполучення. Таким чином, метафора будується на одночасному обігранні двох значень: предметно-логічного і контекстуального. Словосполучення *demoniac passion* не є індивідуально-авторським, оскільки лексема *demoniac* в контекстуальному значенні відрізняється стійкістю вживання в художній літературі, а саме значення - зафіксовано в словниках.

Тому метафоричне значення одиниці *demoniac* можна вважати стертим. Втім, словосполучення *demoniacal passion*, в силу емоційно-оцінних конотацій і виразності обох компонентів, досягає високого експресивного результату.

Словосполучення *impatient passion* в складі цього епітета на основі суміжності значень буде однослівним метонімічним епітетом. Семантичні відносини всередині атрибутивної групи метафоричного епітета є відносинами взаємодоповнюючими. В результаті алітерації і різноманітності семантичних зв'язків епітету *passion ... demoniacally impatient* є яскравий художньо-виразний засіб.

Не дивлячись на те, що морфолого-семантичні особливості епітета збережені в перекладі, здійснено перекомпонування всередині структури епітета. Крім того, звукові характеристики одиниць перекладу не дозволяють зберегти первісну алітерацію. Ці чинники частково знижують експресивну

навантаження епітета. Втім, семантика і стилістична функція в вираженні українській мові передані.

У структурі епітета *icily* → *icy* може реалізовувати два своїй значення: предметно-логічне *covered with or consisting of ice; very cold* [40: 10] або ж, в результаті асоціативних зв'язків, - контекстуальне значення, що містить такі ознаки як *unkind, hostile*. Ці ознаки не належать безпосередньо в семантику слова, але представляють для неї першорядний інтерес, тому що саме на їх основі одиниця *icy* метафорізується.

Втім, в словнику зафіксовано ще одне значення *icy very unfriendly; hostile* [*Ibidem*], яке тотожне контекстуальному значенню, і дозволяє вважати метафору *icy wife* стертою. З метою створити індивідуально-авторське і виразне словосполучення, в структуру стертої метафори вводиться прикметник *jealous*, що реалізує значення *feeling or showing a resentful suspicion; feeling or showing an envious resentment*.

Визначальні компоненти метафоричного епітета виявляються контрарними за ознакою *indifferent (showing no particular interest; unconcerned* [*Ibidem*]) - *suspicious*. Таким чином, в структурі епітета реалізуються відразу два види семантичних відносин: з позиції синтагматичної семасіології - відносини контрасту (*icily jealous*) і з позиції парадигматики - метафоричні відносини (*icily ... wife*).

У перекладі лексеми *icily i jealous* передані словниковими еквівалентами. Норми сполучуваності не дозволяють зберегти граматичну структуру епітета оригіналу, тому в результаті морфолого-синтаксисних трансформацій в структурі епітета здійснена функціональна заміна і декомпресія (*adverb + adjective + noun* → *adjective + conjunction + adjective + noun*).

Ці перетворення призводять до того, що емоційно-експресивна забарвлення ослаблена в висловлюванні мові перекладу. Епітет оригіналу в наведеному уривку є одним зі складових елементів при описі одного з дійових осіб роману, мадам Фоско. Протягом всієї розповіді героїня характеризується як холодна, стримана, спокійна (*a remarkably reserved woman, the most silent of*

women, in her calmest and most conventional manner). При цьому автор кілька разів використовує епітет *icy* (*icy Madame Fosco, clear icily-suppressed tones, icy manner in a moment*).

Таким чином, в контексті роману епітет підготовлений цілим рядом інших характеристик персонажа. У тексті компоненти епітета семантично нерозривно пов'язані між собою і характеризують героїню як ревниву, але при цьому завжди холодну жінку. При перекладі тісний семантичний зв'язок компонентів не переданий, обидва елементи (холодна і ревнива) представляють собою окремі незалежні риси характеру мадам Фоско.

Втім, метафоризація словосполучення збережена. Семантичний розрив елементів одного цілого змінює уявлення читача про персонажа. Ймовірно, це обумовлено тим, що в мові перекладу існує еквівалент метафори *крижаною / холодний*. З урахуванням характеристик героїні протягом роману, можна запропонувати такий варіант перекладу епітета: *холодна навіть у своїх ревнощах*.

Велика частина метафоричних епітетів відрізняється стійкістю вживання і стертістю. Другий атрибутивний компонент в складі епітета частково повертає епітету його експресивність і виразність. У перекладі епітету другої групи спостерігається тенденція відмови від цього компонента і збереження клишованої структури. Втім, не дивлячись на компресію або функціональні заміни, метафоричний зв'язок між атрибутивним компонентом і об'єктом зберігається [42: 73].

Як приклад мовленнєвої маніпуляції наведемо уривок з п'єси Б. Шоу «Пігмаліон», де професор Хіггінс, посперечавшись з полковником Пикерингом, що зможе з будь-якої невихованої і неосвіченої дівчини зробити герцогиню за короткий проміжок часу, вмовляє квіткарку Лізу залишитися у нього і займатися фонетикою. Так як дівчина не проявляє інтересу до цього питання, Хіггінс як маніпулятор пускає в хід всі засоби і обіцяє їй золоті гори.

Higgins. You shall have boxes of them, barrels of them, every day. You shall live on them. Eh? And in future you shall have as many taxis as you want. You shall go up and down and round the town in a taxi every day. Think of that, Eliza (ShPh).

Ви будете їсти шоколад кожен день, коробками, бочками! Ви будете харчуватися одним шоколадом! Ну як, йде? І відтепер ви будете роз'їжджати на таксі скільки вам захочеться. Кожен день ви будете брати таксі і кататися по місту: уздовж, поперек і потім ще кругом. Врахуйте це, Еліза

На фонетичному рівні відзначимо в перекладі окличну інтонацію (відсутню в оригіналі), запитальну інтонацію, паузації (незавершене речення), що, ймовірно, свідчить про бажання передати недомовленість, можливість домислити, домалювати в свідомості всі перспективи. При цьому така передача (паузація, вигук, які відсутні в оригіналі) свідчать про більш яскраву передачу впливу на адресат.

На морфологічному рівні перекладач зберігає в перекладі майбутній час і наказовий спосіб, що явно характеризує Хіггінса як активного маніпулятора, що сприяє ефективному психологічному впливу.

При цьому перекладач багаторазово використовує в перекладі займенник *ви*, хоча в оригіналі, на наш погляд, передбачається форма *ти*, адже Хіггінс хоче встановити контакт і дружні відносини з Лізою, щоб успішно здійснити маніпуляцію. Слід зауважити, що перекладач зберігає в перекладі частку *ну* і застосовує прийом додавання (як, йде?), що теж сприяє передачі впливу.

На синтаксичному рівні перекладач зберігає оригінальний паралелізм в перекладі, що сприяє створенню чіткості, ритмічності. Підсвідомо Ліза сприймає настільки барвисті перспективи, що спонукає її прийняти пропозицію (в результаті вона так і надходить).

На семасіологічному рівні перекладач зберігає передачу оригінальною гіперболи в кожному висловлюванні (коробки шоколаду, бочки шоколаду і т. д.). При цьому зберігається передача оригінального зростання: *будете їсти шоколад, жити на ньому, кататися на таксі* і т. д.

Багатий матеріал для дослідження маніпуляцій дає лексичний рівень, що характеризується використанням емоційно забарвленої лексики (як позитивно, так і негативно забарвленої), лексичних повторів.

В якості ілюстрації використання в маніпуляціях лексичного ярусу звернемося до п'єси «Смаглява леді сонетів». Активний маніпулятор Шекспір тут має намір заручитися підтримкою королеви і отримати гроші на власний театр. Він свідомо використовує негативно забарвлену лексику на адресу своєї дами, щоб підкреслити красу і велич королеви і домогтися задуманого.

1. *Shakespear. Madam: she is jealous; and, heaven me! not without reason. Oh, you say you are a merci-prince; but that was cruel of you, that hiding of your royal dignity when you found me here. For how can I ever: content with this black-haired, black-eyed, black-avised devil again now that I have looked upon real beauty and real majesty? (ShMD).*

Шекспір. Ваша величність, вона ревнує, і - хай вибачить мене бог! - не без підстав. О, ви сказали, що ви милостивий монарх, але ви вчинили жорстоко, коли, знайшовши мене тут, приховали вашу королівську гідність. Бо хіба може мене задовольнити ця чорнява, чорнобрива, чорношкіра бісова донька після того, як я бачив справжню красу, справжню велич ?!

Перекладач зберігає спосіб маніпулювання (тиск на емоції, твердження, навіювання). При цьому також зберігається оригінальний вигук «Oh», який посилює вплив.

Зауважимо, що перекладачеві більшою мірою вдалося передати оригінальну алітерацію і емоційно забарвлену лексику засобами української мови «чорнява, чорнобрива, чорношкіра бісова донька». Маніпуляція, на наш погляд, досягається протиставленням величі однієї жінки і приниження іншої, цьому також сприяє вживання простого вираження «чорношкіра бісова донька» і збереження оригінального повтору «справжню красу, справжню велич».

В якості одного з прикладів звернемося до п'єси «Інший острів Джона Булл». Маніпулятор Тім знає, що солідний інженер Бродбент зацікавлений в його персоні і має намір взяти його з собою до Ірландії. Слід зауважити, що

Тім, не будучи ірландцем, свідомо імітує особливості ладу і просторічної лексики, властивої ірландцям. Він знає, що Бродбент потрібна людина з ірландським корінням. Тім розігрує сцену, що він на все готовий і навіть безкоштовно, але з його боку це лише тактичний прийом, так як він зненацька згадує про відсутність пристойного одягу, тим самим змушуючи об'єкта маніпуляції призначити йому гідну платню [53: 141].

Використовуючи негативне речення *«Але більше, ніж сто фунтів в рік я ні за що не візьму, хоч ріжете»*, мається на увазі, що саме ця сума і є метою маніпулятора.

Tim. A salary, is it? Sure I'd do it for nothing, only me cloes ud disgrace you; and I'd be dhriven to borra money from your friends: a thing thats agin me nacher. But I won't take a penny more than a hundherd a year(4: 34).

Тім. Платні? Та я б і даром для вас все на світі зробив; тільки одежа у мене така, що вам соромно буде зі мною показатись; і довелося б мені брати в борг у ваших знайомих, а це проти моїх правил. Але більше, ніж сто фунтів в рік я ні за що не візьму, хоч ріжете (12: 54)

Відзначимо, що специфічні особливості у вимові і ладі мови, властиві ірландському варіанту англійської мови, Б.Шоу висловлює і графічно: редукція і опущення голосних і приголосних *«cloes - clothes - одяг»*, *«borra - borrow - позичати»*, *«ud - could - могла б »*, *« hundherd - hundred - ст »*, діалектне *«agin - against - проти»*, *«nacher - nature - природа»*; сильна аспірація після приголосних [d], [t] - *«dhriven - driven - 3-тя форма від drive - їхати, вести, знати»*.

Незважаючи на те, що перекладач зберігає спосіб маніпулювання (тиск на емоції, твердження, навіювання), йому не вдалося повністю підшукати аналоги діалектних форм в українській мові, хоча і використовується варіант розмовної форми «одежа», і додається відсутня в оригіналі фраза «хоч ріжете», помітно підсилює маніпулятивний вплив. В цілому, на наш погляд, оригінальний текст більшою мірою передає характер впливу.

Як приклад звернемося до п'єси «Пігмаліон». Для своїх маніпуляцій професор Хіггінс навмисно «малює» у свідомості Лізи негативні образи, контрастно демонструючи їй нове життя і перспективи.

Higgins. Marry some sentimental hog or other with lots of money, and a thick pair of lips to kiss you with and a thick pair of boots to kick you with.(3: 120).

Виберіть собі за чоловіка якогось чутливого кабана з тугим гаманцем, який буде цілувати вас товстими губами і дубасити товстою палицею. (11: 153)

У переказному тексті демонструється єдність передачі таких способів маніпулювання, як тиск на емоції, твердження, тоталітаризм рішення. Перекладач замінює в перекладному тексті оригінальне складносурядне речення на складнопідрядне речення з підрядним означальних. При цьому зберігається наказовий спосіб, авторська метафора та емоційно забарвлена і простомовна лексика «чутливий борів», «дубасити товстою палицею», повтор «товстий», що сприяє посиленню впливу.

3.2 Стратегії та тактики перекладу евфемізації

Спотворення інформації може здійснюватися за допомогою таких лексичних засобів мови, як евфемізми і дісфемізми. У самому понятті евфемізму ховається його маніпулятивний потенціал: за рахунок заміни слів і створення нейтральною або позитивної конотації змінюється ставлення адресата до події, виникає асоціація з чимось корисним, хоча насправді мова йде про щось негативне.

Переклад евфемізму або евфемістичного виразу, насамперед, починають зі спроби виявити в українській мові слово, що збігається з даними за змістом. Переважній більшості евфемізмів англійської мови відповідають в українській мові слова, близькі їм за змістом. В теорії перекладу українське слово, близьке за значенням якому-небудь англійському слову, прийнято називати лексичною або словниковою відповідністю [40: 15].

Основна частина роботи перекладача полягає в знаходженні ряду відповідностей англійського евфемізму і у виборі такої відповідності, яка найбільш точно передає значення евфемізму в даному контексті [25: 47].

Переклад багатьох евфемізмів досить простий. Перекладачеві необхідно знати всі можливі значення слова і цього буде достатньо. Наприклад, дієслово "*to appropriate*" має кілька значень: 1) призначати; 2) асигнувати; 3) присвоювати.

І дійсно, "*to appropriate*" є в англійській мові евфемізмом і несе значення "*to steal*", що, як ми всі знаємо, позначає - *красти*. Таке евфемістичне словосполучення як "*capital punishment*" давно увійшло у вжиток і означає - *смертна кара, вища міра покарання*.

З ним у перекладача проблем не виникне. Евфемізм "*detention*" означає "*confinement*" і перекладається на українську мову як - *затримання, утримання під арештом*. Значення евфемізму "*educator*" зрозуміло всім. Воно є заміною слова "*teacher*" і вживається, щоб надати в очах учнів і оточуючих вчителю солідності і значущості.

Слово "*fi b*" з англійської мови перекладається як *вигадка, неправда*, але також є ще й евфемізмом і несе значення *нахабна брехня*. Англійське слово "*cameraman*" було замінено на евфемізм "*operator*", щоб не обмежувати і не ображати гідність жінок, яких "*man*" у таких словах як "*mankind, fireman, spokesman*" просто дратує. Тому ці слова були замінені на більш нейтральні "*peoplekind, firefighter, spokesperson*" [5: 30].

І ці слова зрозумілі будь-якому перекладачу, ніхто не хапається за словник і не починає гарячково гортати сторінки в пошуках підходящого українського відповідності. Все тому, що сенс слів очевидний. Людині, незнайомій з евфемізмами, вони взагалі можуть здатися простими словами, переклад яких є в будь-якому словнику. Добре, якщо ви перекладаєте з англійської на українську, адже українські значення слова не змінюється, будь то евфемізм або просте слово [3: 33].

Подібною заміною користуються, якщо слово заборонено в суспільстві, є грубим або непристойним, може когось образити, засмутити і т.д. [8: 14]. На основі евфемізації з'явився феномен політкоректної мови, так як згадка кольору шкіри, зростання, статі або можливостей людини може бути розглянуто як дискримінація кого-небудь.

Евфемізми служать засобом переосмислення явищ дійсності і можуть використовуватися не тільки заради тактовності, а й з метою мовного впливу на адресата: неоднозначність, створювана евфемізацією, зміщує акценти з негативних сторін дійсності на нейтральні. Через велику кількість інформації адресату складно виокремити і осмислити евфемізми в тексті. Більш того, не всі знайомі з даними лінгвістичним явищем, тому адресат не здогадується про маніпулятивний вплив.

Незбереження способів маніпулювання і відсутність передачі маніпуляції виявляється, в основному, в п'єсі «Будинок, де розбиваються серця». Злодій проникає в будинок, але не з метою пограбування, а з метою отримання грошей за нерозголошення деяких подробиць життя панів. Знаючи, що вони не захочуть розголосу, він свідомо маніпулює і просить відправити його до в'язниці. В результаті він отримує відкуп.

You fool, Roger, d'you think Cleopatra would have liked what that silly old donkey said of her?

Телепню, Роджер, невже ви думаєте, що Клеопатрі сподобалось те, що казав той дурепа?

Who is that tall bird? - I tell you he's just a radical bastard.

- Хто це високий птах? - Я кажу вам, він просто радикальна сволота. *Heseemsamostgentlemanlikeman*

Здається, він один з найбільш вихованих людей.

Рівень спілкування - це дійсність мови, її актуальне дійсна сутність. На цьому рівні дослідження розглядаються поняття мовна особистість, типи мовленнєвих особистостей. Під мовною особистістю ми розуміємо особистість, що характеризується сукупністю здібностей і характеристик людини, що

обумовлюють створення і сприйняття ним мовленнєвих творів (текстів, які розрізняються

- а) ступенем структурно-мовленнєвої складності,
- б) глибиною і точністю відображення дійсності,
- в) певною цільовою спрямованістю.

I know what a modest creature you are

Я знаю, яке скромне ти створення.

MrRoseatExeter, aprodigiousmartyoungman

Містер Роуз з Ексетера жахливо дотепний молодий чоловік.

Here comes Marianne ... Now, Palmer, you shall see a monstrous pretty girl

Ось йде Меріан ... Зараз, Палмер, ти побачиш жахливо гарненьку дівчину.

Однією з особливостей поведінки мовленнєвої особистості є реалізація цією особистістю комунікативних стратегій, що представляють собою комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети.

Так, наприклад, якщо суб'єкт постійно керується принципами організації спілкування з метою отримання одностороннього виграшу, можна говорити про маніпулятивну стратегію спілкування.

У числі маніпулятивних прийомів відзначимо:

- 1) навмисне заперечення тих ситуацій і можливостей адресата, необхідних маніпулятору для досягнення поставленої мети;
- 2) виправдання аморальних дій і вчинків служінням високої мети або ідеї;
- 3) посилення впливу за допомогою часто повторюваних висловів;
- 4) використання явної або прихованої загрози розірвати з маніпулятором відносини;
- 5) згадка про бажану дію побіжно, між іншим, але з явним розрахунком на підвищену увагу з боку адресата [10: 26].

Як ілюстрація звернемося до п'єси «Серцеїд». Пасивного маніпулятора Чартеріс, явного серцеїда, перестала цікавити його колишня дівчина Джулія, і він має намір звільнитися від неї, але так, щоб ініціатива виходила від іншої особи. Такою людиною йому представляється доктор Перемор, який давно

відчуває симпатію до Джулії. Майстерно збуджуючи в доктора бажання оспіватись, використовуючи елемент несподіванки, спонтанності, він домагається того, що дівчина виходить за нього заміж, тим самим звільняючи Чартеріс від зобов'язань.

Charteris. (suddenly affecting complete indifference; rising carelessly) I don't know that I was going to say anything more. If I were you I should invite the Cravensto tea in honor of the Colonel's escape from a horrible doom, by the way, if you've done with that British Medical Journal should like to see how they've smashed your theory up. (ShAC).

Чартеріс (раптово виявивши повну байдужість до предмета розмови, піднімається з педбрежним видом). Не знаю, що вам ще сказати. На вашому місці я запросила б Крейвенон на чашку чаю з нагоди позбавлення полковника від чекала його жахливої смерті. До речі, ви вже прочитали журнал? Мені хочеться взглянути, як там громлять вашу теорію.

Другий вид перекладацьких трансформацій за Бархударовим – це заміни [14: 47]. Це найбільш поширений і різноманітний вид перекладацьких трансформацій. У процесі перекладу замінюватися можуть форми слів, частини мови, члени речення. Тобто, існують граматичні та лексичні заміни. То есть существуют грамматические и лексические замены. Заміна частин мови – найбільш поширений приклад перекладацьких трансформацій.

At first the bird hung in my grandfather's room, but soon he outlawed it to our attic, because it began to imitate him. (7: 18).

Спочатку він висів у кімнаті діда, але згодом дід вигнав його до нас на горище, тому що шпак навчився передражнювати дідуся.

Приємом заміни при перекладі метафор використовується у випадках лексичного або асоціативного неспівпаданя між елементами метафори у вихідній мові і мові, якою перекладають. Наведемо приклади семантичних перетворень метафор:

Л.С.Бархударов також виділяє лексичні заміни (конкретизація, генералізація) [13: 57].

Конкретизація – заміна слова або словосполучення мови оригіналу з більш широким референційним значенням словом чи словосполученням мови оригіналу з більш вузьким значенням.

He told me to come right over, if I felt like it.

Велів хоч зараз приходити, якщо потрібно

Генералізація – явище, зворотнє конкретизації – заміна одиниці мови оригіналу, яка має більш широке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням.

Він часто до мене приїздить, майже кожного тижня.

He comes over and visits me practically every weekend.

Структурне перетворення використовується при різниці традицій граматичного оформлення метафори у вихідній мові та мові, якою перекладають. Структурні перетворення виникають і у відношенні до такої поширеної образної форми англійської мови, як метафоричний епітет, який може бути виражений як атрибутивним, так і субстантивним словосполученням чи навіть їх комбінацією, в цілому не придатній українському синтаксису. В таких випадках часто застосовується або перестановка елементів вихідної метафори, або додавання \ опущення [6: 14].

Описовий переклад (експлікація) - лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця ВМС (вихідної мови) замінюється словосполученням, яке експлікує її значення, тобто що дає більш-менш повне пояснення цього значення МП (мовою перекладу). Коли в українській мові відсутній еквівалентна або варіантна відповідність англійському слову, часто доводиться вдаватися саме до цього типу перекладу, так як даних ефімізмів немає ні в одному словнику і про їхнє значення варто тільки здогадуватися. Наприклад, таке евфемістичне словосполучення як "Alpha Geek".

Евфемізм "*seagull manger*" жодним чином не пов'язаний з чайками і пернатими взагалі. Це бізнес-евфемізм, що означає "*a manger who flies in, makes*

a lot of noise, craps on everything and then leaves" - керівник, який вривається в офіс, як кричить, до всього чіпляючись, і потім залишає офіс. Всім відомо, наскільки неприємні звуки видають чайки, мабуть, асоціації з цими звуками і викликали появу цього евфемізму.

Таким чином, переклад евфемізмів та евфемістичних виразів здійснюється за допомогою описового перекладу і підбору еквівалентів в українській мові, що ускладнює діяльність перекладача. Використання евфемізмів носіями мови викликає певні труднощі при перекладі, так як багатьох евфемізмів немає ні в одному словнику, а описовий переклад може не відповідати мовленнєвої дійсності. Процес евфемізації охоплює різні сфери мови, перекладач не має права не звертати на нього увагу.

3.3 Стратегії та тактики перекладу метафорита інших стилістичних засобів

Існує безліч робіт, які стосуються проблем перекладу метафор. Передача метафоричності тексту вимагає ретельного аналізу авторських мовленнєвих засобів і композиційної структури твору, підбору прийомів перекладу для передачі не тільки змісту твору, а й особливостей стилю авторського тексту.

Втрата або опущення метафори при перекладі може привести до того, що сенс буде переданий не в повній мірі, тому перекладач повинен знайти який-небудь прийом для його збереження. В теорії перекладу вже давно сформульований «закон збереження метафори», відповідно до якого метафоричний образ при перекладі повинен в міру можливості зберігатися [6: 102].

Так, Пітер Ньюмарк описав ряд прийомів, за допомогою яких перекладачі зазвичай передають метафору в художньому тексті:

1. Відбувається збереження метафоричного образу, в разі якщо він зрозумілий і близький носіям іншої мови.
2. Оригінальна метафора замінюється метафорою-еквівалентом.
3. Метафора перекладається порівнянням.

4. Метафоричний образ зберігається з додаванням розяснювальної інформації.

5. Метафора перекладається перекладом [26: 30].

Для теорії і практики перекладу надзвичайно важливе традиційне розмежування мовленнєвих метафор та індивідуальних, авторських метафор. Залежно від виду метафори, мовленнєвої чи авторської, розрізняються і способи її передачі при перекладі. При перекладі мовленнєвих метафор слід прагнути знайти кліше, загальноживаний аналог в мові, в той час як авторські метафори рекомендується перекладати максимально близько до оригіналу.

Основне завдання при перекладі індивідуально-авторських метафор - збереження сенсу і стилю автора, а при перекладі мовленнєвих метафор перекладач отримує більш широке поле для фантазії [27: 161]

У другій групі збереження метафори в структурі метафора супроводжується морфолого-синтаксичними трансформаціями. Метафора може бути передана за допомогою граматичної декомпресії, наприклад, в *diabolically silent laugh* - диявольська гримаса беззвучного сміху, граматичної компресії, наприклад, *intensely golden sunsets* - вогненний захід, *a shell from ... wildly virginal sea* - відливала перламутром ... незайманих морів, а також функціональної заміни, наприклад, в словосполучення *smile inexpressibly sweet* - незбагненої солодощі посмішка; *Clara of ripply golden hair* - Клара з хвилястими золотими волоссям. Далі наведено більш детальний аналіз одного слова з цієї групи.

Whenever she wants a nosegay he has got one to give her, gathered and arranged by himself... grouped in exactly the same way, to appease his icily jealous wife before she can so much as think herself aggrieved (10: 80).

Він щодня підносить їй букетик, зібраний і складений ним самим ... абсолютно такий же, для своєї крижаної і ревнивою дружини, щоб утихомирити її перш, ніж вона встигне образитися.

При перекладі метафорична зв'язок виражена слабко або передана зовсім. Найбільш поширеною формою перекладу епітетів третьої групи є порівняльний

оборот. При перекладі семантика компонентів виразів української мови та ж, що і у метафори оригіналу, але в результаті декомпресії, викликаній структурними трансформаціями, метафора есплікується в порівняльному обороті, тому метафоричні зв'язки між компонентами метафорипослаблені або не виражені зовсім.

Це видно в наступних прикладах: *owlishly grave suspicion* - *насупився, немов сич*; *ball is hung way out, lunarly pale* - *м'яч повисає далеко, блідий, як місяць*.

Іншим способом перекладу метафори цієї групи є компресія, в результаті якої метафора передана простим словосполученням, наприклад, *he was struck with the painfully worn look* - *він був вражений страдницьким особою*; *the light of the slowly dying fire* - *при світлі згасаючих вугілля*.

Більш докладно розглянуто наступну метафору

That halo should have enclosed an oval face of the mildly angelic sort; but the face was crabbed and elderly with a powerful jowl and a short nose that somehow suggested the broken nose of a pugilist (ShJI).

Такий німб міг би оточувати подовжене, лагідне, як у ангела, обличчя; але у цієї людини було злісне і зморшкувате, з потужними щелепами і коротким носом, які бувають у боксерів після перелому.

Відносини компонентів *angelic sort* можуть бути описані як метафоричні. В метафорі описується зовнішність, а разом з тим і характер героя. Ознака лагідності і безневинності переноситься. У метафори з'являються значення, засновані на одному з другорядних ознак самого поняття, а саме *kind, innocent, unselfish*, які є контекстуальних значеннями одиниці *angelic*.

Епітет може бути есплікований в образному порівнянні *face as mild as angel's face*. Подібна есплікація здійснюється при перекладі. В результаті морфолого-синтаксичних трансформацій вихідна структура модифікується в порівняльний зворот *лагідне, як у ангела, обличчя*. У перекладі порівняння полегшує сприйняття образу, але при цьому семантичні відносини компонентів

оригіналу не зберігаються, а художньо-виразна цінність висловлювання знижується.

Другий вид перекладацьких трансформацій за Бархударовим – це заміни [14: 65]. Це найбільш поширений і різноманітний вид перекладацьких трансформацій. У процесі перекладу замінюватися можуть форми слів, частини мови, члени речення. Тобто, існують граматичні та лексичні заміни. То есть существуют грамматические и лексические замены. Заміна частин мови – найбільш поширений приклад перекладацьких трансформацій.

At first the bird hung in my grandfather`s room, but soon he outlawed it to our attic, because in began to imitate him (10: 80).

Спочатку він висів у кімнаті діда, але згодом дід вигнав його до нас на горище, тому що шпак навчився передражнювати дідуся.

The ugly side of his personality comes out under pressure`.

Неприваблива сторона його особистості виявляється в екстремальній ситуації

Генералізація – явище, зворотнє конкретизації – заміна одиниці мови оригіналу, яка має більш широке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням.

He comes over and visits me practically every weekend (8: 18).

Він часто до мене приїжджає, майже кожного тижня.

As the vehicle slowly turned about, the sheep, with a coat of newly grown wool, was hurring, in indecent haste, along the path to the court-house (15: 18).

Не встиг екіпаж звернути за ріг, як вівця, знову обросла шерстю, понеслася з непристойною поспішністю по стежці до будівлі суду

В даному випадку використовується заміна на рівні синтаксичного оформлення в перекладі, а також прийом опущення лексичної одиниці (a coat). Така трансформація сприяє збереженню образності метафори при природному граматичному і лексичному поєднанні в мові.

At three o'clock in the morning they brought him back to his office, shornand unconscious» (8: 157).

О третій годині ночі суддівські притягли його назад в контору, обстриженого і в несвідомому стані [3: 404].

В даному випадку здійснено повний переклад метафори, яка виражена прислівником *shorn*. Відносини між елементами метафори стають ще глибше. Шерсть, як і гроші, має здатність як до зростання, так і до зникнення. Процес зростання триває довго, а витратити гроші або обстригти шерсть можна за короткий проміжок часу. Образ «*стригтися вівці*» доповнюється чином вовка.

As Garvey looked, Goree glanced at his face. If there be such a thing as a yellow wolf, here was its counterpart. Garvey sarled as his unhuman eyes followed the moving figure, disclosing long amber-colored fangs(ShDD).

Поки Гарві дивився, Горі глянув йому в обличчя. Якщо існують на світі жовті вовки, то тут знаходився один з них. Гарві загарчав, стежачи нелюдськими очима за фігурою, що проходила, і вишкірив довгі, бурштинового кольору, ікла

У перекладі ми спостерігаємо заміни на рівні синтаксичного і морфологічного оформлення. Незважаючи на цю трансформацію, перекладач зберіг авторську образність, вдало підібравши еквіваленти всіх елементів образного засобу, особливо контекстуально точно, відповідно до «вовчої тематикою» передано слово *disclosing*.

At a rustle of their branches, both Goree and Coltrane glanced up, and saw a long, yellow, wolfish face above the fence, staring at them with pale, unwinking eyes(ShAC).

Почувши шерех в гілках, Горі і Колтрэн підняли очі і побачили довге, жовте вовче обличчя, які дивилися на них поверх решітки світлими, нерухомими очима

В даному фрагменті тексту метафора перекладена повністю, зі збереженням семантики і структури.

Структурне перетворення використовується при різниці традицій граматичного оформлення метафори у вихідній мові та мові, якою перекладають. Структурні перетворення виникають і у відношенні до такої

поширеної образної форми англійської мови, як метафоричний епітет, який може бути виражений як атрибутивним, так і субстантивним словосполученням чи навіть їх комбінацією, в цілому не придатній українському синтаксису. В таких випадках часто застосовується або перестановка елементів вихідної метафори, або додавання \ опущення [35: 21].

Мова п'єси є образною, жвавою та яскравою завдяки стилістичним засобам, які мають певне змістовне й емоційне навантаження. Аналіз оригіналу та перекладу, дає можливість простежити стратегію перекладача при перекладі лексико-фразеологічних та синтаксичних стилістичних засобів, а також зміни, привнесені ним [2: 86]. М. Павлов майстерно передав такі тропи, як епітет, порівняння та інші. Наприклад, порівняння :

you can't take a girl up like that if you were picking up a pebble on the beach.(ShJI).

... не можна так просто підібрати дівчину, як камінець на пляжі,
and don't sit there crooning like a bilious pigeon(ShAC).

а ви сидите тут і квокчете, як та курка;
a wooden bowl of soap smelling like primroses(ShAC).

а запах же од ньо'о, ну прямо як од первоцвіту;

епітети:

a blinding flash of lightning — сліпучий спалах блискавки;

depressing and disgusting sounds — огидні та бридкі звуки;

a respectable girl — порядна дівчина, де перекладач застосовує здебільшого адекватний переклад [4: 26].

Переклад М. Павлова свідчить про більш емоційно забарвлений український варіант порівняно з англійським:

I do hope sir, you won't encourage her to do anything foolish(ShPh).

Сподіваюсь сер, ви не штовхнете її на якесь безумство.

Надзвичайно виразно перекладені метафора:

The hurricane is succeeded by a zephyr of amiable surprise та іронія Have you any morals man? — Cant afford them, Governor(ShPh).

Ви взагалі маєте хоч якісь моральні принципи? Такі розкоші не про мене хазяїне

Англійські сленгові вирази зазвичай передаються загальноповживаними українськими розмовними лексичними одиницями:

Let's have a jaw(ShAM).

Перекин'ємося слівцем.

Прикладом антонімічного способу є такий переклад:

It's almost irresistible(ShII).

Приваблива авантюра.

Слід зазначити, що завдяки своїй майстерності перекладач у деяких випадках зміг збагатити стилістично нейтральний текст оригіналу тропами:

All are peering out gloomily at the rain (ShPh).

Усі похмуро вдивляються у стіну з дощу (метафора);

Pickering has come from the hearth to the chair and seated himself astride of it with hith arms on the back to cross-examine (ShAC).

Пікерінг відходить від каміна й осідлавши стільця, кладе руки на спинку — немов готуючись до перехресного допиту

He is in the same plight as Freddy very wet about the ankles (ShII).

Його брюки так само як у Фреді змокли до кісточок

Це, так би мовити, компенсує втрату стилістичних засобів в україномовному варіанті, наприклад, *to her new station in life*—до її нового життя. Надзвичайно вміло перекладач передає українською мовою такий фонетичний засіб, як алітерація, тим самим зберігаючи фонетичний та ритмічний малюнок тексту:

Only this morning, sir, you applied it to your boots, to the butter and to the brown bread (ShAC).

Допіру вранці пом'янули цим словом пантофлі, печиво й поштаря.

Необхідно зазначити, що аналіз оригіналу п'єси Б.Шоу та її перекладу дає можливість простежити за зміною емоційної насиченості деяких виразів, словосполучень тощо. Показовими в цьому сенсі можуть бути такі приклади:

Oh, don't be silly (ShPh).

Тю, як подуріли!

Останнє речення є також прикладом зміни комунікативного типу речення (із спонукального до окличного), що є нерідким явищем у перекладі, який аналізується [4: 27].

Намагаючись віднайти найбільш виразний варіант перекладу, М. Павлов влучно застосував українські ідіоми для передачі змісту англійських ідіоматичних виразів:

Her boots are much the worse for wear (ShPh).

Черевики теж знали й шите, й пороте;

He is a blooming busy-body, that's what he is(ShAC).

Просто любе пхати носа не в свої діла

Українському перекладачеві притаманним було намагання відтворювати такі синтаксичні засоби, як паралельні конструкції задля досягнення своєрідного стилю англійського драматурга:

The Morris wall-papers, and the Morris chintz window curtains and brocade covers of the ottoman and its cushions(ShAM).

Подушки і парчеве покривало на канапі, морісівські шпалери, морісівські набивні гардини на вікнах.

Однак в перекладі полісиндитонний зв'язок замінюється асиндитонним. У наступному ж прикладі полісиндитон зберігається в українськомовному варіанті:

Think of chocolates, and taxis, and gold and diamonds(ShII).

Думають про шоколад, і таксі, і золото і діаманти..

Щоправда, у перекладі М. Павлова не завжди відтворюються характерні для Б. Шоу приклади хіазму:

Time enough to think of the future when you haven't any future to think of (ShAM).

Про майбутнє вона подумає, коли попереду вже нічого не залишиться.

Втрата хіазму в українському перекладі приводить також до зниження іронічного ефекту. Однак перекладач знайшов дуже влучний еквівалент іншого прикладу хіазму, який є відомим англійським прислів'ям:

Take care of the pence and the pounds will take care of themselves(ShHB).
(ShJI).

Бережи пенси, а фунти самі збережуться.

Воно є єдиним прислів'ям, яке драматург узагалі вживає у п'єсі, а також належить до числа найбільш вживаних англійських прислів'їв. У п'єсі Бернард Шоу використав чимало різних видів повторів. Так, у прикладі знаходимо повтор — епіфору (for her) та синонімічний повтор (Mr. Doolittle , he — синоніми-замісники), який застосовується анафорично. Ці повтори створюють певний ритмічний малюнок тексту, що підсилює ефект градації, виражений трьома реченнями:

Mr. Doolittle can't provide for her. He shant provide for her. He is not in charge of her any more (ShJI).

Містер Дулітл не може і не буде її забезпечувати, він більше за неї не відповідає

Микола Павлов застосовує паралельну конструкцію: не може і не буде, уникаючи епіфоричного повтору, але зберігаючи градацію. Приклад морфологічного повтору знаходимо в такому реченні:

Rising ubruptly and walking about, jingling his money and his keys in his trousers pockets (ShAC).

Зненацька підхоплюється і починає ходити з кутка в куток, брязкаючи ключима й монетами у кишенях брюк.

Наведемо приклад вживання в одному реченні двох синтаксичних засобів: анафори та полісиндетону:

I always been a good girl; and I never offered and I don't owe him nothing; and I don't care; and I want be put upon; I have my feelings the same as anyone else(ShAM).

Скіки себе помню, я була порядна дівчина. Я шо, лізла до ньо'о чи шо? Чи я йому шось винна?! Та мені й діла до ньо'о. Не дам я, шоб він тут віршовки з мене вив! В мене ж такі почуття, шо й в усіх

Одне складносурядне речення ділиться на окремі прості речення, зв'язані безсполучниковим способом. Експресивність англійського варіанту передається риторичними запитаннями та окличними реченнями. Цей приклад також є ілюстрацією художнього перекладу. Присутнє в п'єсі і фреймування: *Small talk indeed! What about your large talk?*, яке включає антитезу (small large), на базі якої утворюється каламбур (small маленький, світський).

В українському варіанті: *Світські розмови! А несвітські в тебе виходять?* втрачається ефект каламбуру, але застосовується анафора + антитеза. У творі використано також еліптичні конструкції. Прикладом слугує речення: *Not your part of it*, яке перекладене М. Павловим на українську повним реченням: *Принаймі ти до фонетики стосунку не матимеш.*

Таким чином, аналіз окремих прикладів метафор дозволяє виявити такі особливості його перекладу. Найбільшою частою є модель перекладу *adjective + noun*, тобто передача метафори простим словосполученням. В ході аналізу виявилася тенденція перекладу стійких метафоричних сполучень такими ж стійкими поєднаннями, якщо мова перекладу в своєму розпорядженні має необхідні лексико-семантичні засоби. Стертість метафори призводить до зниження образності, тому введення другого атрибутивного компонента до складу метафори покликане повернути їй первісну естетичну цінність.

Висновки до Розділу III

Маніпуляція відіграє надзвичайно важливу роль в структурі художнього твору і, як правило, зберігається в перекладі, одночасно демонструючи при цьому вплив факторів мовного і особистісного (що йде від мовленнєвої особистості перекладача) характеру. Роль мовленнєвої особистості перекладача в передачі маніпулятивного спілкування персонажів може бути уточнена за допомогою спеціально поставленого психолінгвістичного експерименту, а також аналізу конкретних мовленнєвих засобів.

Вплив власне мовленнєвих чинників на передачу маніпулятивного впливу одного персонажу на іншого проявляється, зокрема, в тому, що в процесі перекладу фонетичний ярус виявляється найбільш складним і найменш збереженим в процесі передачі маніпулятивного характеру спілкування. Прагматичний потенціал маніпулятивної ситуації зберігається за рахунок свого роду компенсації засобами інших ярусів (перш за все лексичного).

Дослідження дозволяє стверджувати, що перекладач як свого роду інтерпретатор оригінального тексту може посилити, послабити або адекватно передати маніпулятивний (або актуалізаційні) характер висловлювань персонажів.

Мовна маніпуляція як в оригінальному, так і перекладеному тексті проявляється в надмірності або недостатності мовленнєвих засобів, в різного роду відступах від нейтральної моделі пропозиції, тобто в створенні зони мовленнєвої напруги, а підвищення частотності використання тих чи інших персонажем п'єси стилістично забарвлених засобів, позначає зону мовленнєвої напруги і, таким чином, можливість маніпулювання в мовленнєвих висловлюваннях персонажів драматургічного творів.

Мовленнєві маніпуляції персонажів п'єс Б.Шоу утворюють основні силові лінії структури художнього твору. Мовленнєві маніпуляції персонажів, як правило, зберігаються в перекладному тексті і, одночасно, демонструють при цьому вплив факторів мовного і особистісного характеру.

Вплив інтралінгвістичні факторів на передачу маніпулятивного впливу одного персонажа на іншого проявляється, перш за все, на фонетичному ярусі переказного тексту: в процесі перекладу саме цей ярус виявляється найбільш складним і найменш збереженим в процесі передачі маніпулятивного характеру спілкування. Прагматичний потенціал маніпулятивної ситуації при цьому зберігається - за рахунок свого роду компенсації засобами інших ярусів (перш за все лексичного).

ВИСНОВКИ

Отже, існування різноманітних видів маніпулювання і його реалізації на декількох рівнях мовленнєвої дії є підставою для виділення безлічі прийомів маніпулювання адресатом. Дані прийоми мовленнєвого впливу можуть впливати на адресата прямо та опосередковано.

Надмірність або недостатність мовленнєвих засобів, відступ від нейтральної моделі свідчить про той чи інший суб'єктивний початок у висловлюванні і створює певну зону мовленнєвої напруги. Підвищення частотності використання тим чи іншим персонажем стилістично забарвлених засобів як раз і позначає зону мовленнєвої напруги, отже, можливість маніпулювання, яка виявляється в мовленнєвих висловлюваннях персонажів художнього твору.

Маніпуляція відіграє надзвичайно важливу роль в структурі художнього твору і, як правило, зберігається в перекладі, одночасно демонструючи при цьому вплив факторів мовленнєвого і особистісного (що йде від мовленнєвої особистості перекладача) характеру. Роль мовленнєвої особистості перекладача в передачі маніпулятивного спілкування персонажів може бути уточнена за допомогою спеціально поставленого психолінгвістичного експерименту, а також аналізу конкретних мовленнєвих засобів.

Вплив власне мовленнєвих чинників на передачу маніпулятивного впливу одного персонажа на іншого проявляється, зокрема, в тому, що в процесі перекладу фонетичний ярус виявляється найбільш складним і найменш збереженим в процесі передачі маніпулятивного характеру спілкування. Прагматичний потенціал маніпулятивної ситуації зберігається за рахунок свого роду компенсації засобами інших ярусів (перш за все лексичного).

Надмірність або недостатність мовленнєвих засобів, відступ від нейтральної моделі речення свідчить про те чи інше включення суб'єктивного початку в висловлювання і створює певну зону мовленнєвої напруги. Підвищення частотності використання тих чи інших персонажем стилістично

забарвлених засобів як раз і позначає зону мовленнєвої напруги і, отже, можливість маніпулювання, яка виявляється в мовленнєвих висловлюваннях персонажів драматургічного твору.

У світлі всього вищесказаного мовна маніпуляція як предмет лінгвістичних досліджень постає комплексним явищем. Вона має низку відмінних рис, які дозволяють їй реалізовувати завдання, що стоїть перед нею в рамках дискурсу, - формування громадської думки певним чином. Мовна маніпуляція, будучи прихованим впливом, має цілеспрямованість. Її ефективність залежить від того, чи сприймає її програму дій читачі. Для досягнення своєї мети, управління думкою і поведінкою широкої аудиторії, суб'єкт мовленнєвої маніпуляції використовує мовленнєві засоби (інструменти мовленнєвої маніпуляції), системне застосування яких створює технології мовленнєвої маніпуляції, які дозволяють досягати поставлених цілей і завдань. У ряді схожих явищ мовну маніпуляцію відрізняє те, що свого завдання вона здатна досягати максимально оптимальним для даного виду комунікації способом, що і обумовлено принципами її функціонування.

На рівні комунікації явище маніпуляції має розглядатися з позицій реалізації мовленнєвої особистістю комунікативних стратегій. Мовна стратегія являє собою комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети. Володіння стратегіями і тактиками входить в прагматичну компетенцію мовця: чим більше він компетентний в мові та мовленні, в застосуванні постулатів і правил спілкування, тим різноманітніше і гнучкіше його стратегії і тактики, тим успішніше він домагається своїх цілей [11: 72].

Дослідження показало, що маніпулятивний вплив одного персонажа п'єси на іншого відіграє надзвичайно важливу роль в структурі художнього твору і, як правило, зберігається в перекладному тексті, одночасно демонструючи при цьому вплив факторів мовного і особистісного (що йде від мовленнєвої особистості перекладача) характеру. Перекладачі перекладають текст по-різному, але кількість контекстів маніпулятивного спілкування в цілому

зберігається, що найбільш вірогідно свідчить про надзвичайно важливу роль мовленнєвих маніпуляцій в структурі художнього твору.

Дослідження дозволяє стверджувати, що перекладач як свого роду інтерпретатор оригінального тексту може посилити, послабити або адекватно передати маніпулятивний (або актуалізаційні) характер висловлювань персонажів.

Мовна маніпуляція як в оригінальному, так і перекладеному тексті проявляється в надмірності або недостатності мовленнєвих засобів, в різного роду відступах від нейтральної моделі пропозиції, тобто в створенні зони мовленнєвої напруги, а підвищення частотності використання тих чи інших персонажем п'єси стилістично забарвлених засобів, позначає зону мовленнєвої напруги і, таким чином, можливість маніпулювання в мовленнєвих висловлюваннях персонажів драматургічного творів.

Мовленнєві маніпуляції персонажів п'єс Б.Шоу утворюють основні силові лінії структури художнього твору. Мовленнєві маніпуляції персонажів, як правило, зберігаються в перекладному тексті і, одночасно, демонструють при цьому вплив факторів мовного і особистісного характеру.

Вплив інтралінгвістичні факторів на передачу маніпулятивного впливу одного персонажа на іншого проявляється, перш за все, на фонетичному ярусі переказного тексту: в процесі перекладу саме цей ярус виявляється найбільш складним і найменш збереженим в процесі передачі маніпулятивного характеру спілкування. Прагматичний потенціал маніпулятивної ситуації при цьому зберігається - за рахунок свого роду компенсації засобами інших ярусів (перш за все лексичного).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук Н. І. Антропоцентрична парадигма сучасної лінгвістики : ідеологія і програми досліджень. Лінгвістичні студії. Донецьк: ДНУ, 2009. Вип. 17. С. 273–278.
2. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) : учеб. пособие для студ. фак. иностр. яз. вузов. М. : Academia, 2003. 128 с.
3. Апресян В. Ю. Метафора в семантическом представлении эмоций. Вопросы языкознания. Москва: Языки славянских культур, 2013. № 3. С. 27–35.
4. Апресян Ю. Д. Исследования по семантике и лексикографии. Т. I : Парадигматика. Москва: Языки славянских культур, 2009. 568 с.
5. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс. Теория метафоры. Москва: Прогресс, 2011. С. 5–32.
6. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. Москва: Просвещение, 1990. 304 с.
7. Архелюк В. В. Прикметники розміру в сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. філол. наук: спеціальність: 10.02.04 – „Германські мови”. Київ: Ун-т ім. Т. Шевченка, 2009. 20 с.
8. Батрин Н. В. Інваріантні значення і типові смисли англійських прикметників семантичного поля температурної ознаки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук: 10.02.04. „Германські мови”. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. 19 с.
9. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр „Академія”, 2004. 344 с.
10. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики: [монографія]. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.
11. Ботвінко О. М. Невербальні засоби на позначення презирства в англomовленнєвому діалогічному дискурсі. Наукові записки

- [Національного університету „Острозька академія”]. Сер.: Філологічна. 2011. Вип. 19. – 210–214 с.
12. Ботвінко-Ботюк О. М. Структурно-семантичні та комунікативно-прагматичні особливості висловлень презирства (на матеріалі англomовленнєвого художнього дискурсу): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спеціальність 10.02.04 – „Германські мови”. Луцьк, 2014. 207 с.
 13. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Москва: 1975. 354 с.
 14. Виноградов В.С. Перевод: Общие и лексические вопросы. Москва: Высшая школа, 1971. 240 с.
 15. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике.: Сб. ст./Под ред. В.Н. Комиссаров. М., 1978. 59 с.
 16. Виноградов В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва: Изд-во Академии наук СССР, 1963. 250 с.
 17. Венкель Т. В. Синтагматичні, парадигматичні та епідигматичні характеристики прикметників на позначення кольору в англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04. „Германські мови”. Львів: 2004. 20 с.
 18. Висоцька Н. Л. Сучасні дослідження поняття текст у мовознавстві. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: філологія. Одеса: міжнародний гуманітарний університет, 2014. Вип. 10. Т. 2. 46–48 с.
 19. Воскобойник Г.Д. Тождество и когнитивный диссонанс в переводческой теории и практике. Москва: Изд-во МГЛУ 2004. 181 с.
 20. Германов В. Г. Вплив засобів масової інформації на підсвідомість : дис. канд. філол. наук : спеціальність : 10.02.08. „Тюркські мови”. Київ: 2003. 184 с.
 21. Герус В. Ю. Гендерна специфіка креолізованих текстів малої форми. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 140–144 с.
 22. Гумбольдт В. фон. Характер языка и характер народа // Язык и философия культуры. Москва: Прогресс, 1985. 369–430 с.

23. Гак В.Г. Метафора универсальная и специфическая. Метафора в языке и тексте. Москва: Наука, 1988. 113 с.
24. Дейк Т. Язык. Познание. Коммуникация. Москва: Прогресс, 1989. 312 с.
25. Дашинимаева П.П. Теория значимости как основа психонейролингвистической концепции непереводаемости: дис. ... д-ра филол. наук. Улан-Удэ: 2010. 377 с.
26. Ємельянова О. В. Варіативність комунікативних стратегій та тактик дискурсу фінансового прогнозу. Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія Романогерманська філологія. Харків: 2011. №953. 30–34 с.
27. Жельвис В. И. Некоторые эмоциогенные особенности инвективного общения. Язык и общение. Волгоград: Перемена. 2015. 161–169 с.
28. Зоривчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовленневих перекладів української прози). Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1989. 216 с.
29. Задорнова В.Я. Восприятие и интерпретация художественного текста. Москва: Высшая школа, 1984. 155 с.
30. Ільницька Л. Л. Англomовний сугестивний дискурс: автореф. дис. на здобуття наук. звання канд. філол. наук: спеціальність 10.02.04. „Германські мови”. Харків: 2006. 20 с.
31. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. СПб. Питер: 2001. 52 с.
32. Кара–Мурза С. Г. Манипуляции сознанием / С. Г. Кара–Мурза. Киев: Орианы, 2000. 490 с.
33. Копильна О. М. Відтворення авторської алюзії в художньому перекладі (на матеріалі українських перекладів англomовної прози ХХ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.16 „Перекладознавство”. Київ: 2007. 20 с.
34. Карасик В.И. О типах дискурса. Языкрвая личность: институциональный и персональный дискурс. Сб. науч.тр. [Текст]. Волгоград: Перемена, 2000. 20 с.
35. Карасик В.И. Языковой круг. Личность. Концепты. Дискурс. Москва: Гнозис, 2004. 390 с.
36. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. учеб. Пособие. Москва: ЭТС, 2002. 424 с.

37. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Москва: ЧеРо, 2000. 253 с.
38. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва: Высшая школа, 1990. 253 с.
39. Комиссаров В.Н. Теория перевода. Москва: Высшая школа, 1990. 201 с.
40. Карасик В. И. О типах дискурса // Языковая личность институциональный и персональный дискурс. Сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2011. 5–20 с.
41. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : [монография]. 2-е изд. Москва: Гнозис, 2004. 390 с.
42. Кондратенко Н. В. Особливості категорії цілісності в модерністському тексті (на матеріалі романів В. Домонтовича). Культура народів Причорномор'я. 2002. № 32. С. 73–75.
43. Куницына Е.Ю. Шекспир - Игра - Перевод. Иркутск: Изд-во ИГЛУ, 2009. 348 с.
44. Куницына Е.Ю. Лингвистические основы юридической теории художественного перевода: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Иркутск, 2011. 35 с.
45. Лотман М.Ю. Об искусстве. СПб.: Искусство-СПБ, 2005. 704 с.
46. Левицкий В. В. Семасиология : монография для молодых исследователей. – [Изд. 2, исправл. и дополн]. Винница : Нова книга, 2012. 680 с.
47. Лакофф Дж.. Метафоры, которыми мы живем. Теория метафоры: сборник ; пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. ; общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. М. : Прогресс, 1990. С. 387–415.
48. Лосев А. Ф. Диалектика мифа. М. : Правда, 1990. 215 с.
49. Минченков А.Г. Когниция и эвристика в процессе переводческой деятельности. СПб.: Антология, 2007. 256 с.
50. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка. Киев: Головное издательство издательского объединения Вища школа, 1984. 241 с.

51. Москальская О. И. Грамматика текста. Москва: Высшая школа, 1981. 183 с.
52. Ортега-и-Гассет Х. Две великие метафоры. Теория метафоры : сборник пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. ; общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журинской. Москва: Прогресс, 1990. 68–81 с.
53. Потебня А. А. Эстетика и поэтика. Москва: Искусство, 1976. 614 с.
54. Пономаренко Е.В. Лингвосинергетика бизнес-общения с позиций компетентностного подхода (на материале английского языка): Монография. Москва: МГИМО-Университет, 2010. 251 с.
55. Падучева Е.В. Динамические модели в семантике лексики. СПб.: Экополис и культура, 2004. 608 с.
56. Рорти Р. Случайность, ирония и солидарность; Пер. с англ. И. В. Хестановой и Р. З. Хестанова. Москва: Русское феноменологическое общество, 2006. 86 с.
57. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. Москва: Наука, 1988. 216 с.
58. Радчук В.Д. Перевод как отражение и эстетическая задача. Теория и практика перевода: Республиканск. межведомст. науч. сб-к. Вып. 13. Київ: Вища школа, 1986. 40-50 с.
59. Рикер П. Живая метафора. Теория метафоры. Москва: Прогресс, 1990. 435–455 с.
60. Річардс А. Классификация текстов и методы перевода. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. Москва: 1978. 202-228 с.
61. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Москва: Международные отношения, 1974. 186 с.
62. Семенюк О. А. Основи теорії мовленнєвої комунікації. 2003. URL: <http://www.scribd.com/doc/210299871/В-Ю-Парашук-Основи-Теорії-мовленнєвої-комунікації#scribd>
63. Скрипняк Т. Л. Сприйняття та розуміння усного тексту реципієнтом. 2011. URL: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=18621&chapter=1>

64. Сніховська І. Е. Механізми, засоби та прийоми мовленнєвої гри в сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови”. Запоріжжя: 2005. 20 с.
65. Солганик Г. Я. Стилистика текста : Учеб. пособие. Москва: Флинта; Наука, 2002. 256 с.
66. Соловйова О. В. Семантична еволюція прикметників розміру в англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спеціальність 10.02.04 „Германські мови”. Чернівці : Б.в., 2010. 20 с.
67. Сорокин Ю. А. Психолінгвистические аспекты изучения текста. Москва: Наука, 1985. 168 с.
68. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция. Оптимизация речевого воздействия. Москва: 1990. 112–113 с.
69. Скорик КВ. Вопросительное предложение как средство реализации діалогізації в текстах психологической прозы // Вопросы германской и романской филологии, Выпуск 3. Учёные записки, том ХТV: сб. ст. Пб.: ЛГУ им. А.С. Пушкина. 2005. 294 с.
70. Скорик К.В. Диалогизация внутренней речи персонажа в художественной прозе // Актуальные проблемы теории и методологии науки о языке: Материалы всероссийской научно-практической конференции 4-5 декабря 2006. СПб.: ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2007. 44-50 с.
71. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. Москва: Наука, 1985. 142 с.
72. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие. Москва: Слово / Slovo. 2000. 259 с.
73. Федоров А.Ф. Основы общей теории перевода. СПб.: Филология ТРИ, 2002. 1983. 323 с.
74. Харченко В. К. Функции метафоры : учеб. пособие. Воронеж: Воронеж. ун-т, 1992. 87 с.

75. Шаблій О.А. Міжмовна інтерференція як психолінгвістична універсалія. Мовленнєві і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. / відп. ред. О. І. Чередниченко. Київ: КДПУ, 2000. С. 371-375.
76. Шепітько С.В. Механізми утворення та закономірності вторинної номінації англійської загальнонаукової дієслівної лексики: дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Київ: 2003. 262 с.
77. Швейцер А.Д. Теория перевода. Москва: 1988. 256 с.
78. Borkovets N. I. Technical metaphor in the artistic picture of the world: (On the material of German prose of the XX century and its translation into Russian): Avtoref. dis. cand. philol. Sciences. Ekaterinburg, 2002. 155 p.
79. Dietrich O.V. Language means in the sphere of policy: Metaphor. Slavonic consciousness and self-awareness: the problem of centuries. Materials of III Pre-Slavonic readings, Krasnoyarsk: 2009. 201 p.
80. Joseph J. E. Language and politics.– Edinburgh University Press: 2007. 170 p.
81. Language, context and text: Aspect of Language in a Social – Semiotic Perspective. Oxford: Oxford. Univ.Press: 2011. 126 p.
82. Lakoff J. Metaphors We Live By. Chicago; London: Univ. of Chicago Press, 1980. 242 p.
83. Goldman R. Reading Ads Socially. London: Routledge and Kegan Paul, 2012. 167 p.
84. Gorodetskaya I. V. General characteristics of the communicative strategies and tactics in the advertisement texts of cosmetics. European Applied Sciences. Europäische Fachschule. Stuttgart (Germany): ORT Publishing, 2014. №4. 78–81 p.
85. Gudykunst William B. Theorizing about intercultural communication / William B. Gudykunst. NY: Sage Publications, 2015. 480 p.
86. Gumperz J. J. Discourse strategies. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 225 p.
87. Harris Z. S. Discourse analysis. NY: Linguistic Society of America, Language. 28 (1), 20158. 1–30 p.

88. Heskett J. Design : A Very Short Introduction. Oxford: Oxford University Press, 2015. 148 p.
89. Levin B. English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation. Chicago: CUP, 2013. 366 p.
90. Lung H. Mind Manipulation: Ancient and Modern Ninja Techniques. – Secaucus: Citadel Press, 2002. 192 p.
91. Morozova O. I. Speech Manipulation in a Multi-Party Interactive Field. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер.: Філологія. 2013. Т. 16, № 2. 84–91 с.
92. Niedenthal P. M. Emotion congruence in perception. Personality and Social Psychology Bulletin. NY : SAGE Publications, 2004. V. 20. 401–411 p.
93. Nida E.A. The Theory and Practice of Translation. Leiden: E.J. Brill, 2009. 197 p.
94. Lakoff George, Johnson Mark. Metaphors We Live By. University Of Chicago Press, 2003. 115 p.
95. Newmark P. About Translation. Clevedon (England): Philadelphia Multilingual Matters: 2011. 184 p.
96. Newmark P. Approaches to Translation. Oxford : Pergamon Press, 1981. 200 p.
97. Oller J. W. On the Relation Between Syntax, Semantic, and Pragmatics. Linguistics, 2012. Vol. 83. 43–55 p.
98. Patterson M. L. Nonverbal Behavior: A Functional Perspective. N.Y: Springer Verlag, 2013. 216 p.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СЛОВНИКІВ

99. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – Москва: 1969.
100. Словарь Мультитран. [Электронный ресурс]. – <http://www.multitrans.ru>

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

1. (ShP) - Shaw B. Pygmalion. NY. : Paperback, 2006. – 201 p.
2. (ShHB) - Shaw B. Heartbreak House. Book Jungle; Reprint edition, 2008. – 141 p.
3. (ShMD) - Shaw B. The Man of Destiny. Book Jungle; Reprint edition, 2010. – 341 p.
4. (ShDD) - Shaw B. Devil's Disciple. Digireads.com, 2011. – 321 p.
5. (ShAC) - Shaw B. The Apple Cart. NY. : Paperback, 2006. – 258 p.
6. (ShPh) - Shaw B. The Philanderer. Book Jungle; Reprint edition, 2004. – 254 p.
7. (ShAM) - Shaw B: Arms and the Man. Book Jungle; Reprint edition, 2005. – 301 p.
8. (ShJI) - Shaw B. John Bull's Other Island. Book Jungle; Reprint edition, 2008. – 285p.
9. Шоу Б. Пігмаліон. переклад Калашнікова Є. Д. 2004. – 170 с.
10. Шоу Б. Будинок, де розбиваються серця. переклад Калашнікова Є. Д. 2004. – 150 с.
11. Шоу Б. Призначення Людини. переклад Аракін В. М. 2007 – 380 с.
12. Шоу Б. Учень дьявола. переклад Калашнікова Є. Д. 2004 – 300 с.
13. Шоу Б. Візок з яблуками. переклад Калашнікова Є. Д. 2006 – 270 с.
14. Шоу Б. Зброя і людина. переклада Калашнікова Є. Д. 2006 – 300 с.
15. Шоу Б. Інший острів Джона Булля. переклад Калашнікова Є. Д. 2008 – 350 с.
16. Шоу Б. Серцеїд. переклад Калашнікова Є. Д. 2004 – 200 с.

ДОДАТОК

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>There is no passion in nature so demoniacally impatient, as that of him who, shuddering upon the edge of aprecipice, thus <u>meditates a Plunge</u> (1: 36).</i>	<i>Немає в природі іншої настільки демонічно нетерплячої пристрасті, як пристрасть, яку розривають людини, що, тремтячи на краю прірви, ось так смакує <u>падіння туди</u> .(9: 48)</i>
2.	<i>Higgins. You shall have boxes of them, barrels of them, every day. You shall live on them. Eh? And in future you shall have as many taxis as you want. You shall go up and down and round the town in a taxi every day. Think of that, Eliza (6: 139).</i>	<i>Ви будете їсти шоколад кожен день, коробками, бочками! Ви будете харчуватися одним шоколадом! Ну як, йде? І відтепер ви будете роз'їжджати на таксі скільки вам захочеться. Кожен день ви будете брати таксі і кататися по місту: уздовж, поперек і потім ще кругом. Врахуйте це, Еліза... (14: 104–105).</i>
3.	<i>Shakespear. Madam: she is jealous; and, <u>heaven me!</u> not without reason. Oh, you say you are a <u>merci-prince</u>; but that was cruel of you, that hiding of your royal dignity when you found me here. For how can I ever: content with this <u>black-haired, black-eyed, black-avised devil</u> again now that I have looked upon real beauty and real majesty? (3: 152).</i>	<i>Шекспір. Ваша величність, вона ревнує, і - <u>хай вибачить мене бог!</u> - не без підстав. О, ви сказали, що ви <u>милостивий монарх</u>, але ви вчинили жорстоко, коли, знайшовши мене тут, приховали вашу королівську гідність. Бо хіба може мене задовольнити ця <u>чорнява, чорнобрива, чорношкіра бісова донька</u> після того, як я бачив справжню красу, справжню велич?! (11: 200)</i>
4.	<i>Tim. A salary, is it? Sure I'd do it for nothing, only me cloes ud disgrace you; and I'd be dhriven to borra money from your friends: a thing thats <u>agin me nacher</u>. But I won't take a penny more than a hundherd a year (4:250).</i>	<i>Тім. Платні? Та я б і даром для вас все на світі зробив; тільки одежа у мене така, що вам соромно буде зі мною показатись; і довелось б мені брати в борг у ваших знайомих, а <u>це проти моїх правил</u>. Але більше, ніж сто фунтів в рік я ні за що не</i>

		візьму, хоч ріжете (12: 200)
5.	<i>Higgins. Marry <u>some sentimental hog or other with lots of money, and a thick pair of lips to kiss you with and a thick pair of boots to kick you with.</u> (3: 128).</i>	Виберіть собі за <u>чоловіка якогось чутливого кабана</u> з тугим гаманцем, який буде цілувати вас товстими губами і дубасити товстою палицею. (11: 153)
6.	<i>Charteris. [suddenly affecting comp/ete indifference; rising carelessly] I don 't know that I was going to say anything more. If I were you I should invite the Cravens to tea in honor of the Colonel's escape from <u>a horrible doom, by the way, if you've done with that British Medical Journal should like to see how they've smashed your theory up.</u> (5: 200).</i>	Чартеріс (рантово виявивши повну байдужість до предмета розмови, піднімається з небрежним видом). Не знаю, що вам ще сказати. На вашому місці я запросила б Крейвеном на чашку чаю з нагоди позбавлення <u>полковника від чекала його жахливої смерті.</u> До речі, ви вже прочитали журнал? Мені хочеться взглянуть, як там громлять вашу теорію. (13: 188)
7.	<i>At first the <u>bird hung in my grandfather's room, but soon he outlawed it to our attic, because in began to imitate him.</u> (6: 18).</i>	Спочатку <u>він висів</u> у кімнаті діда, але згодом дід вигнав його до нас на горище, тому що шпак навчився передражнювати дідуся (14: 52)
8.	<i>He told me <u>to come right over, if I felt like it.</u> (1: 35)</i>	Велів <u>хоч зараз приходити, якщо потрібно</u> (9: 47)
9.	<i>Він часто до мене приїздить, <u>майже кожного тижня.</u>(8: 18)</i>	<i>He comes over and visits me <u>practically every weekend.</u> (16: 25)</i>
10.	<i>Whenever she wants a <u>nose gay</u> he has got one to give her, gathered and arranged by himself... grouped in exactly the same way, to appease his icily jealous wife before she can so much as think herself aggrieved (6: 80).</i>	<i><u>Він щодня підносить їй букетик,</u> зібраний і складений ним самим ... абсолютно такий же, для своєї крижаної і ревнивою дружини, щоб утихомирити її перш, ніж вона встигне образитися. (14: 75)</i>
11.	<i>That <u>halo</u> should have enclosed an oval face of the mildly angelic sort; but the face was crabbed and elderly with a powerful jowl and a short nose that somehow suggested the broken nose of a pugilist (8:</i>	<i>Такий <u>німб</u> міг би оточувати подовжене, лагідне, як у ангела, обличчя; але у цієї людини було злісне і зморшкувате, з потужними щелепами і коротким носом, які бувають у боксерів після</i>

	22).	<i>перелому. (16: 22)</i>
12.	<i>At first the bird hung in my grandfather`s room, but soon he outlawed it to our attic, because in began to imitate him (6: 54).</i>	<i>Спочатку він висів у кімнаті діда, але згодом дід вигнав його до нас на горище, тому що шпак навчився передражнювати дідуся (14:89)</i>
13.	<i>Велів хоч зараз приходити, якщо потрібно(2: 41)</i>	<i>He told me to come right over, if I felt like it. (10:)</i>
14.	<i>He comes over and visits me practically every weekend (1: 75).</i>	<i>Він часто до мене приїздить, майже кожного тижня. (9:65)</i>
15.	<i>As the vehicle slowly turned about, the sheep, with a coat of newly grown <u>wool</u>, was hurring, in indecent haste, along the path to the court-house (4: 21).</i>	<i>Не встиг екіпаж звернути за ріг, як вівця, знову обросла <u>шерстю</u>, понеслася з непристойною поспішністю по стежці до будівлі суду (12:14)</i>
16.	<i>At three o'clock in the morning they brought him back to his office, <u>shornand unconscious»</u> (8: 68).</i>	<i>О третій годині ночі суддівські притягли його назад в контору, <u>обстриженого і в несвідомому стані</u> (16: 79)</i>
17.	<i>As Garvey looked, Goree glanced at his face. If there be such a thing as a yellow wolf, here was its counterpart. Garvey snarled as his unhuman eyes followed the moving figure, disclosing long <u>amber-colored fangs</u> (4: 318).</i>	<i>Поки Гарві дивився, Горі глянув йому в обличчя. Якщо існують на світі жовті вовки, то тут знаходився один з них. Гарві загарчав, стежачи нелюдськими очима за фігурою, що проходила, і вишкірив довгі, <u>буриштинового кольору, ікла</u> (12: 285)</i>
18.	<i>At a rustle of their branches, both Goree and Coltrane glanced up, and saw a long, yellow, wolfish face above the fence, staring at them with <u>pale, unwinking eyes</u>(5: 250).</i>	<i>Почувши шерех в гілках, Горі і Колтрэн підняли очі і побачили довге, жовте вовче обличчя, які дивилися на них поверх решітки <u>світлими, нерухомими очима</u> (13: 240)</i>
19.	<i>you can't take a girl up like that if you were picking up <u>a pebble</u> on the beach. (8: 15).</i>	<i>... не можна так просто підібрати дівчину, як <u>камінець</u> на пляжі (16: 38)</i>
20.	<i>a <u>respectable</u> girl (1: 30)</i>	<i><u>порядна</u> дівчина (9: 56)</i>

21.	<i><u>depressing and disgusting sounds</u></i> (1: 44)	<i>огидні та бридкі звуки</i> (9: 60)
22.	<i><u>a blinding flash of lightning</u></i> (1: 98)	<i>сліпучий спалах блискавки</i> (9: 115)
23.	<i><u>and don't sit there crooning like a bilious pigeon</u></i> (5: 58).	<i>а ви сидите тут і квокчете, як та курка</i> (13: 79)
24.	<i><u>I do hope sir, you won't encourage her to do anything foolish</u></i> (6: 79).	<i>Сподіваюсь сер, ви не штовхнете її на якесь безумство.</i> (14: 105)
25.	<i><u>Let's have a jaw</u></i> (7: 182).	<i>Перекиньмося слівцем.</i> (15: 254)
26.	<i><u>It's almost irresistible</u></i> (8: 88).	<i>Приваблива авантюра.</i> (16: 132)
27.	<i><u>Pickering has come from the hearth to the chair and seated himself astride of it with hith arms on the back to cross-examine</u></i> (5: 15).	<i>Пікерінг відходить від каміна й осідлавши стільця, кладе руки на спинку — немов готуючись до перехресного допиту</i> (13: 28)
28.	<i><u>Heis in the same plight as Freddy very wet about the ankles</u></i> (8: 97).	<i>Його брюки так само як у Фреді змокли до кісточок</i> (16: 144)
29.	<i><u>All are peering out gloomily at the rain</u></i> (6: 156).	<i>Усі похмуро вдивляються у стіну з дощу (метафора);</i> (14: 200)
30.	<i><u>Only this morning, sir, you applied it to your boots, to the butter and to the brown bread</u></i> (5: 43).	<i>Допіру вранці пом'янули цим словом пантофлі, печиво й поштаря.</i> (13: 69)
31.	<i><u>Oh, don't be silly</u></i> (6: 18).	<i>Тю, як подуріли!</i> (14: 23)
32.	<i><u>Her boots are much the worse for wear</u></i> (6: 12).	<i>Черевики теж знали й шите, й пороте ;</i> (14: 20)
33.	<i><u>Time enough to think of the future when you haven't any future to think of</u></i> (7: 177).	<i>Про майбутнє вона подумає, коли попереду вже нічого не залишиться.</i> (15: 300)
34.	<i><u>Think of chocolates, and taxis, and gold and diamonds</u></i> (8: 64).	<i>Думаять про шоколад, і таксі, і золото і діаманти ..</i> (16: 78)
35.	<i><u>The Morris wall-papers, and the Morris chintz window curtains and brocade covers of the ottoman and its cushions</u></i> (7: 49).	<i>Подушки і парчеве покривало на канані, морісівські шпалери, морісівські набивні гардини на вікнах .</i> (15: 62)
36.	<i><u>He is a blooming busy-body, that's what he is</u></i> (5: 200).	<i>Просто любе пхати носа не в свої діла</i> (15: 287)

37.	<i>Take care of the pence and the pounds will take care of themselves ShHB). (8: 90).</i>	<i>Бережи пенси, а фунти самі збережуться. (16: 105)</i>
38.	<i>Mr. Doolittle can't provide for her. He shant provide for her. He is not in charge of her any more (8: 91)</i>	<i>Містер Дулітл не може і не буде її забезпечувати, він більше за неї не відповідає (16: 118)</i>
39.	<i>I always been a good girl; and I never offered and I don't owe him nothing; and I don't care; and I want be put upon; I have my feelings the same as anyone else (7: 65).</i>	<i>Скіки себе помню, я була порядна дівчина. Я шо, лізла до ньо'о чи шо? Чи я йому шось винна?! Та мені й діла до ньо'о. Не дам я, шоб він тут віршовки з мене вив! В мене ж такі почуття, шо й в усіх (15: 98)</i>
40.	<i>Rising ubruptly and walking about, jingling his money and his keys in his trousers pockets (5: 55).</i>	<i>Зненацька підхоплюється і починає ходити з кутка в куток, брязкаючи ключима й монетами у кишенях брюк . (13: 65)</i>
41.	<i>The fact that a believer is happier than a skeptic is nomore to the point than the fact that a drunken man is happier than a sober one. (4: 211)</i>	<i>Та обставина, що віруючий щасливіший скептика, не має більше значення, ніж те, що п'яний щасливіший ха тверезого (12: 270)</i>
42.	<i>All great truths begin as blasphemies.(3: 95)</i>	<i>Всі великі істини починалися як блюзнірство (11: 140)</i>
43.	<i>The doctor had no right to leave without the help of a seriously wounded person; had no right to suggest that he himself appear in the morning for review (3: 29)</i>	<i>Лікар не мав права залишати без допомоги тяжко пораненого людини; не мав права пропонувати йому самому з'явитися вранці на огляд (11: 47)</i>
44.	<i>Everyone is looking forward to the outcome of this trial; waiting for relatives, colleagues, students ... Wait for the verdict of the wise and just, waiting for the solemnity of law and truth! (4: 8)</i>	<i>Всі з нетерпінням чекають результату цього судового процесу; чекають близькі, колеги, студенти ... Чекають вироку мудрого і справедливого, чекають урочистості законності і правди! (12: 18)</i>
45.	<i>We have no more right to consume happiness without producing it than to consume wealth without producing it.(4: 74)</i>	<i>Ми не маємо права споживати щастя, не роблячи його, так ж, як і не маємо права споживати багатства, не роблячи його.</i>

		(12: 90)
46.	<u>Everything is possible: everything.</u> (4: 87)	<u>Можливо все: абсолютно все.</u> (12: 115)
47.	<u>The people who get on in this world are the people who get up and look for the circumstances they want, and, if they can not find them, make them.</u> (3: 22)	<u>Люди, які домагаються успіху в цьому світі, - це люди, які піднімаються і шукають можливості, які їм необхідні і, якщо не можуть знайти їх, створюють їх.</u> (11: 45)
48.	<u>There are two qualities in the world: efficiency and inefficiency, and only two sorts of people: the efficient and the inefficient.</u> (7: 19)	<u>Існує лише дві якості в світі: ефективність і неефективність, і тільки два види людей: ефективні і неефективні.</u> (15: 27)
49.	<u>Success does not consist in never making mistakes but in never making the same one a second time.</u> (5: 14)	<u>Успіх полягає не в тому, щоб ніколи не помилятися, а в тому, щоб ніколи не здійснювати одну і ту ж помилку двічі.</u> (13: 28)
50.	<u>Marriage is an alliance entered into by a man who can not sleep with the window shut, and a woman who can not sleep with the window open.</u> (5: 39)	<u>Шлюб - це союз між чоловіком, який не може спати при закритому вікні, і жінкою, яка не може спати при відкритому вікні</u> (13: 59)
51.	<u>Secondly, we still live like the peasant in the proverb, who 'does not cross himself so long as the thunder does not roar '</u> (5: 44)	<u>І по-друге, у нас працює принцип - поки грім не гряне, нічого не зроблять.</u> (13: 68)
52.	<u>I'm no preacher: I do not notice things like that. I notice that you do not notice me</u> (6: 83)	<u>Я не проповідник, щоб звертати увагу на такі речі. Я звертаю увагу тільки на те, що ви не звертаєте увагу на мене</u> (14: 94)
53.	<u>That getting next to Nature certainly got next to me</u> (6: 52)	<u>Це звернення до природи явно зверталось проти мене</u> (14: 81)
54.	<u>My fear of insects is driving my wife crazy.</u> (2: 54)	<u>Моя боязнь комах зводить дружину з розуму</u> (10: 65)
55.	<u>That was a beautiful catch.</u> (2: 143)	<u>Це була чудова хитрість</u> (10: 150)
56.	<u>A blanket of white fog crept across the runway <...> -</u> (2: 76)	<u>Понад смугою повзли пасма зимового туману <...></u> (10: 82)
57.	<u>I think you've behaved in a very sensible manner</u> (2: 84)	<u>Я думаю, ви вели себе дуже розумним чином</u> (10: 71)

58.	<i>We think in the family that Michael has such <u>perfect taste</u> (2: 106)</i>	<i>Вся сім'я вважає, що у Майкла <u>досконалий смак</u> (10: 112)</i>
59.	<i>Where the hell's your husband? He got held up at the office. We had a row about my coming alone.» Instantly she felt <u>disloyal</u>. «He's quite right. If I were married to you, I'd keep you locked up (8: 98)</i>	<i>Де, чорт візьми, твій чоловік? – Він затримався в офісі. Ми шли по вулиці самі». Миттєво вона відчула себе <u>незручно</u>. Він абсолютно правий. Якби я вийшла за тебе заміж, я би тримала тебе під замком (16: 109)</i>
60.	<i>Observe him carefully. There, there, I must not alarm you. Writing, thinking, yes, action, no. Let him take his time. I'm glad he has such a good friend (8: 31)</i>	<i>Спостерігайте за ним обережно. Там я не повинен хвилюватися за вас. В письмі або мисленні не має дії. Для всього свій час. Я радий, що він має такого хорошого друга (16: 47)</i>
61.	<i>Do I look like a grandmother? – she repeated. – You can never look like a grandmother, Darcy replied. (3: 29)</i>	<i>Я що виглядаю як бабуся? – повторила вона. «Ви ніколи не були схожі на бабуся» – відповів Дарсі (11: 37)</i>
62.	<i>Despite Langdon's six-foot frame and athletic build, Anderson saw <u>none of the cold, hardened edge</u> (3: 17)</i>	<i>Попри височенний зріст Ленгдона та атлетичну статуру, Андерсон не побачив у ньому нічого <u>жорсткого та «крутого»</u> (11: 25)</i>
63.	<i><u>The ugly side of his personality comes out under pressure</u>'. (3: 70)</i>	<i><u>Неприваблива сторона його особистості виявляється в екстремальній ситуації</u> (11: 87)</i>
64.	<i>I'm going to pieces. (6: 54)</i>	<i>Я розвалююся на частини (14: 70)</i>
65.	<i>If you use that strategy, <u>he'll wipe you out</u>.(6: 150)</i>	<i>Якщо ви будете слідувати цій стратегії, він <u>вас знищить</u> (14: 158)</i>
66.	<i>You disagree? <u>Okay, shoot!</u> (4: 20)</i>	<i>Ви не згодні? <u>Відмінно, ваш постріл!</u> (12: 34)</i>
67.	<i>Few people have so <u>compassionate a heart!</u> (4: 46)</i>	<i>Тільки деякі люди володіють таким <u>почуттям жалю!</u> (12: 56)</i>
68.	<i>Charlotte is <u>very pretty</u> (8: 9)</i>	<i>Шарлота <u>дуже гарненька</u>. (16: 14)</i>
69.	<i>Such a <u>noble mind!</u> (8: 165)</i>	<i>Яка <u>благородна душа!</u> (16: 171)</i>
70.	<i>Poor Miss Taylor! I wish she was</i>	<i>Бідна міс Тейлор! Я б хотіла, щоб вона знову була тут. (16: 152)</i>

	<i>here again (8: 136)</i>	
71.	<i>That <u>sweet, amiable</u> Jane Fairfax! (4: 246)</i>	<i>Ця мила, чарівна Джейн Феафеск! (12: 278)</i>
72.	<i>Our <u>little friend</u> Harriet Smith, however, is just such another pretty kind of young person (5: 203)</i>	<i>Наш маленький друг Гаррет Сміт - це один милий молодий чоловічок. (13: 220)</i>
73.	<i>My <u>dear ma'am</u>, how good you are! But you have such a generous spirit! (5: 190)</i>	<i>Моя <u>люба пані</u>, ви такі добрі! У вас така благородна душа! (13: 200)</i>
74.	<i>I have the highest opinion in the <u>world of his goodness and sense</u> (3: 88)</i>	<i><u>Про його доброту і розумі у мене найкраще думку.</u> (11: 98)</i>
75.	<i>You <u>fool</u>, Roger, d'you think Cleopatra would have liked what that silly old donkey said of her? (3:250)</i>	<i><u>Теленню, Роджер, невже ви думаєте, що Клеопатрі сподобалось те, що казав той дурена?</u>(11: 270)</i>
76.	<i>- Who is that <u>tall bird</u>?- I tell you he's just a <u>radical bastard</u>. (3: 306)</i>	<i>- Хто це <u>високий птах</u>? - Я кажу вам, він просто <u>радикальна сволота</u>. (11: 316)</i>
77.	<i>He seems a most gentleman like <u>man</u> (3: 320)</i>	<i>Здається, він один з <u>найбільш вихованих людей</u>. (11: 337)</i>
78.	<i>You are the most beautiful creature in the world! (3: 286)</i>	<i>Ви <u>найкрасивіше істота на світі!</u> (11: 299)</i>
79.	<i>He has the <u>tenderest spirit of gallantry</u> towards all us (4: 68)</i>	<i>У нього сама <u>ввічлива манера поведінки</u> по відношенню до всіх нас (12: 74)</i>
80.	<i>Colonel Brandon is so <u>delicate</u> a man! (4: 140)</i>	<i>Полковник Брендон <u>такий делікатний</u> чоловік! (12: 151)</i>
81.	<i>Mrs Jennings too, <u>an excessively well-behaved</u> woman ... (4: 218)</i>	<i>Гі місіс Дженнінгз, <u>надзвичайно гречна</u> жінка ... (12: 225)</i>
82.	<i>And in my opinion a <u>wild beast</u> is neither more nor less than what that <u>old devil of a husband</u> of hers is. (5: 70)</i>	<i>А по-моєму <u>дикий звір</u> є ні більше, ні менше, ніж, що <u>старий чорт з чоловіка</u> її їсти. (13:81)</i>
83.	<i>All I mean is that it's <u>conceivable</u> – just barely – that some nut could have done this job to the girl with</i>	<i>Все, що я маю на увазі, що це <u>мислимо</u> - ледь - що деякі гайки міг би зробити цю роботу до дівчини з</i>

	<i>an axe and a saw. (5:65)</i>	<i>сокирою і пилкою. (13: 83)</i>
84.	<i>Your claims are <u>indefensible</u>. (5: 137)</i>	<i>Ваші твердження <u>не витримують</u> <u>критики</u> (13: 150)</i>
85.	<i>You are <u>very obliging</u>. (5: 220)</i>	<i>Ви <u>дуже люб'язні</u>. (13:234)</i>
86.	<i>Dear Emma <u>bears</u> every thing so well! (8: 139)</i>	<i>Дорога Емма <u>завжди</u> так добре тримається! (16: 154)</i>
87.	<i>My dear sir, you are <u>too obliging</u> (8: 12)</i>	<i>Мій Дорого сер, ви <u>занадто</u> <u>ласкаві</u>.(16: 36)</i>
88.	<i>My dearest Emma, do not pretend, with you <u>sweet temper</u> ... (8: 38)</i>	<i>Моя дорога Емма, що не прикидайся - з твоїм <u>милим</u> <u>характером</u> ... (16: 140)</i>
89.	<i>She is <u>very agreeable</u> (8: 94)</i>	<i>Вона <u>дуже мила</u>. (16: 115)</i>
90.	<i>Miss Hawkins, I <u>dare say</u>, an excellent young woman (6: 211)</i>	<i>Міс Хокінс, <u>насмілюся сказати</u>, прекрасна молода жінка. (14: 234)</i>
91.	<i>Oh, she was a <u>daisy</u>. (6: 100)</i>	<i>О, вона була <u>чудова</u>. (14: 127)</i>
92.	<i>Mr Dixon seems a <u>very charming</u> <u>young man</u> ... (6: 55)</i>	<i>Містер Діксон здається <u>дуже</u> <u>чарівною молодого людиною</u> ... (14: 107)</i>
93.	<i>You are <u>all kindness</u>, madam (6: 54)</i>	<i>Ви <u>сама доброта</u>, мадам. (14: 78)</i>
94.	<i>Look at her! Is not she <u>an angel in</u> <u>every gesture</u>? (7:30)</i>	<i>Подивися на неї! Хіба <u>вона не</u> <u>ангел</u>? (15: 50)</i>
95.	<i><u>Quite the Queen</u> of the evening! (7: 165)</i>	<i>Справді, <u>Королева Вечори</u>! (15: 205)</i>
96.	<i>She is the <u>most beautiful creature</u> I ever beheld (7: 97)</i>	<i>Вона <u>найкрасивіше створіння</u>, яке я коли-небудь бачив. (15: 106)</i>
97.	<i>You are <u>too obliging</u>, my dear Miss Woodhouse (7: 39)</i>	<i>Ви <u>занадто ласкаві</u>, моя люба міс Вудхауз. (15: 67)</i>
98.	<i>I can not rate her beauty as you do, but she is a <u>pretty little creature</u> (7: 14)</i>	<i>Я не можу оцінити її красу, як ви, але вважаю, вона <u>маленьке чарівне</u> <u>створіння</u>. (15: 28)</i>
99.	<i>I know what a <u>modest creature</u> you are (7: 148)</i>	<i>Я знаю, яке <u>скромне ти створення</u>. (15: 254)</i>

100.	<i>And I hear he is quite a beau, and prodigious handsome (7: 245)</i>	<i>Я чула він справжній красень, жахливо симпатичний. (15: 300)</i>
------	--	---

SUMMARY

Despite the fact that in recent years, artistic discourse is devoted to many studies, the study of certain types of discourse remains relevant. In the course of discursive practice, the expression of the speaker's thoughts is construed and a new, desirable reality is being constructed. Such understanding determines the ability of discourse to influence human consciousness. In this case, the influence is carried out in a hidden form, against the will of the object of influence. One way of influencing is speech manipulation.

Consideration of speech manipulation as one of the most effective types of influence in artistic discourse is due to the fact that the dialogic speech of artistic discourse is full of emotionality and becomes a struggle of symbolic nature, which is carried out by means of language.

As a mean of speech manipulation there have been studied paralogical speech techniques, violation of the number of postulates, stylistic techniques.

However, the aforementioned means of speech influence in artistic discourse were either not part of an independent study, or they were discussed only indirectly. The urgency of the problems stated in the work is due to the need for further study of the problem of speech manipulation, since many aspects of its implementation remain insufficiently studied.

It should be noted that linguistic works devoted to speech manipulation in English-speaking artistic, the authors are limited only to the formulation of the problem in most works on phraseological units and transformed phraseological units,. Along with studying the dynamics of various semantic links of the above-mentioned speech units, there is a need to consider the role of comic expressions in the type of discourse under study and the means of their implementation.

Functional and semantic analyzes of the phrases allows to get an idea of the data in structures that were not previously noted by linguists as means of manipulation. Another evidence of the relevance of the stated topic is the fact that the

contrast, which received the status of means of speech influence in artistic discourses, did not get due attention in the artistic discourse.

Linguistic manipulations are often used by characters in artistic works, in the classics of English literature, but these manipulations have not become the subject of a special linguistic study yet.

The constant interest of scientists to the problem of speech expression of manipulations, insufficient coverage of the issue of speech manipulation in terms of the ratio of original and translated text, the lack of linguistic work description of the manipulative use of speech units in English-language artistic works determine the relevance of this study.

The purpose of the study is to identify the speech peculiarities of the manipulation of characters of the English works of art, manipulations in the original and translated text.

The following tasks should be solved to achieve this purpose:

- to carry out a brief review of the literature on the study of the means of implementing manipulative effects in the language;
- to carry out a review of literature on the study of translation linguistic-stylistic means of implementing manipulative effects;
- to carry out an abstract review of literature on the study of the features of English-language artistic prose;
- to make analysis of linguistic means of realizing manipulative influence on the lexical, syntactic levels;
- to study the strategies and tactics of the nominalization translation;
- to make analysis of strategies and tactics for the translation of euphemism;
- to determine the strategies and tactics of the translation of the metaphor.

The object of the study is English dialectal speech, containing the manipulative effect of one character on the other.

The subject of the study is the speech manipulation of the characters of English literature from different points of view: phonetic, lexical, morphological, syntactic, semasiological tiers of language; techniques and strategies of manipulation.

The basis for the work was the following hypothesis: the manipulative effect of one character plays an extremely important role in the structure of the work of art and, as a rule, is stored in the translated text, while demonstrating the influence of the factors of speech and personality (coming from the speech personality of the translator) character.

The scientific novelty of this study is that it provides a comprehensive description of speech manipulations of characters of artistic works in terms of the ratio of original and translated text for the first time; specifies the features of the influence of the translator on the transfer of manipulative influence; communicative techniques that implement certain manipulative strategies of characters are considered.

The theoretical significance of the study consists in studying speech manipulations of characters of artistic works from the point of view of the original and translated text, which allows to elaborate on its own linguistic aspects of manipulative influence.

The practical significance of this work is determined by the fact that the obtained results can be used in the preparation of lecture courses and special courses on general linguistics, psychology of influence, speech communication, the theory of translation, comparative stylistics, as well as in the interpretation of artistic texts.

The research has shown that the manipulative effect of one character on the another one plays an extremely important role in the structure of the work of art and is usually transferred in the translated text, while simultaneously demonstrating the influence of the factors of linguistic and personal (coming from the linguistic personality of the translator) character. The translators translate the text in different ways, but the number of contexts of manipulative communication is generally transferred, which most strongly testifies to the extremely important role of linguistic manipulation in the structure of the work of art.

The research suggests that the interpreter as a kind of interpreter of the original text can amplify, weaken or adequately convey the manipulative (or actualization) character of the statements of characters.

Language manipulation both in the original and in the translated text manifests itself in the redundancy or lack of linguistic means, in various deviations from the neutral model of the proposal, that is, in the creation of the language tension zone, and the increase in the frequency of the use of one or another character of a play of stylistically painted means, denotes the area of speech tension and, thus, the possibility of manipulating the speeches of the characters of dramatic works.

The linguistic manipulations of the characters of B.Shaw's plays form the main lines of the structure of the artistic work. The language manipulations of characters are usually stored in the translated text and, simultaneously, demonstrate the influence of factors of language and personality.

The influence of intralinguistic factors on the transfer of manipulative effects of one character to another manifests itself, first of all, in the phonetic tier of the translation text: during the translation process, this tier is the most complex and least preserved in the process of transferring the manipulative nature of communication. The pragmatic potential of a manipulative situation thus remains due to compensation by means of other tiers (first of all lexical).